

|| ფასი № 215 კაპ. ||

დეკემბრის 7

|| 1924 წ. № 17 (20) ||

*ჩემი თემაზე
23.2*

ოვანეს თუმაიანი
იხ. ამავე ნომერში ივ. გომართლის
წერილი.

იუზა ზარდღიშვილი
25 წ. მოღვაწეობის შესრულების
გამო იუბილეს უმართავენ.

დავ. კლდიაშვილი
ნახ. ილ. ჯაფარიძისა.

მიიღება ხელის მოწერა 1925 წლის

სამსახურ-სამთავრო-სახელოვნო სურათებიან ჟურნალი

„თეატრი და ცხოვრება“-ზე

1910 წ.

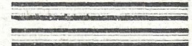
XV წელიწადი გამოცემისა XV

1925 წ.

სარედაქციო კოლეგიის პასუხისმგებლობით და

საუკეთესო თანამშრომელთა მონაწილეობით

□□□ იუგორისტულ განყოფილებით □□□

„თეატრი და ცხოვრება“-ს წლიური ხელისმომწერი მიიღება: ყოველკვირა ჟურნალ „თეატრი და ცხოვრება“-ს, სულ 52 №-ს წლის განმავლობაში, ხოლო ყოველ სამ თვეში ერთჯერ უფასო პრემიას წელიწადში ოთხ წიგნს „ცხოვრების სარკე“, რომელშიაც დაბეჭდილი იქნება სარეპერტუარო კლასიკური და თანამედროვე რჩეული პიესები.

ვიხაც-მსურს მომავალ 1925 წ. განმავლობაში ჟურ. „თეატრი და ცხოვრება“ და პრემია „ცხოვრების სარკე“ მიიღოს, იანვრის გასვლამდე უნდა მოაწეროს ხელი, რათა ვიცოდეთ რამდენი წიგნი გამოვცეთ,—საპრემიო კრებულში მხოლოდ ხელისმომწერთათვის დაიბეჭდება:

„ცხოვრების სარკე“ ცალკე გასასყიდად არ გამოვა.

„თეატრი და ცხოვრება“ გაგზავნით, ოთხივე დამატებით, ელირება წლიურად—10 მან., ხელის მოსაწერი ფულს შემოტანა ნაწილ-ნაწილად შეიძლება: ხელის მოწერის დრ-ს—3 მ., აპრილის 1-ისთვის—2 მ., მაკათვის 1-ისთვის 2 მან., ოქტომბრისთვის 1-ისთვის—3 მან., თითო № 25 კ. ხელის მოწერა მიიღება რედაქციაში (ტფილისი, სასახლის ქ. № 5, მეორე სართული,—შესავალი—ძველი ქართული თეატრის (ქართული კლუბის) მხრივ, ფოსტით; ტფილისი, სასახლის ქ. № 5, რედ. „თეატრი და ცხოვრება“—იოსებ იმედაშვილს. რედაქცია ღიაა: დღით 9—3 ს., ნაშუადღევს 5—7 ს.

პასუხისმგებელი ხელმძღვანელი: სარედაქციო კოლეგია.

რედაქტორ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი.

ქართული მხატვრობის გამოფანა

ნოემბრის 29-დან

ბანათლების მუზეუმთა დარბაზში

კალენის ქ. № 2. შესასვლელი ფასი—50—20 კპ.

—1

ფოტოგრაფია ტორისა

ქ. თელავში ასრულებს

მრავალგვარ საფოტოგრაფიო საშუალოს სუფთად და საჩუქაროდ.

4—1

ფოტოგრაფია ვვ. ჟვანიასი

(რუსთაველის პრ. № 8, „ზარია ვოსტოკა“-ს რედაქციის გვერდით, ეზოში, მუშათა სასახლის პირდაპირ)

ასრულებს მრავალგვარ

საფოტოგრაფიო საშუალოს

სუფთად,

სწრაფად,

ხელოვნურად.

8—3

1910—1924
 ფელიწადი XIV
 № 17 (20)

ფასი 25 კ. ჩარკ.

„თეატრი და სომერება“
 ყოველკვირეული ხუნათობიანი
 ჟურნალი.
 რედაქციის მისამართი: ყოფ. ქართული თეატრი—სასახლის ქ. № 5,
 „ახალ კლუბის“-ს ეზოში.
 ფოსტით: ტფილისი, რედაქცია
 „თეატრი და სომერება“.
 იოსებ იმედაშვილი.

თეატრი, პოეზია, მუსიკა, მს. შერეობა, მანდაგობა, სამომავლოდემიო სომერება.

დაარსდა 1910 წ.

დეკემბრის 7

გამოცემა 1924 წ.

სოფლის თეატრისათვის

ჩვენი ხალხი უძველესი დროიდან ერთი უკუღრესი ერთაგანია. ყოველ ხანაში, ყოველ სარწმუნოებრივ საფეხტრზე თავისებური სულიერი საზრდო ჰქონდა: მიწიერი მუდამ ზენაარისკენ ისწრაფვოდა, ზეცაკობას მიეღწეოდა.

გარეგნულ გასართობებთან ერთად სულიერად მასაზრდოებელიც მრავალი მოეპოვებოდა: იგაე-არაკები, ზღაპრები, სავლობლები, ანდაზები, ბერიკობა, დღეობები და სხ.

ხალხური შემოქმედება დაუშრეტელი წყარო იყო სიბრძნის, თვითაზროვნობის, გმირობა-ვაჟაკობის, სათნოების, პიუმორის და სხ.,—ეს იყო თვითგანვითარების, თვითაზრდის ერთი დიდი საშუალებათაგანი.

ჩვენს დროში ყოველივე ეს გაცამტვერდა, მიეწყებულ იქნა... ამის მაგიერ ხალხს წიგნისა და მშრალი „სიტყვების“ გარდა „თეატრიც“ აქვს მამგრამ როგორი თეატრი?

მათაოლია, თითქმის ყველა დაბა-სოფელში ააგეს ან აგებენ სათეატრო დარბაზს, მაგრამ ეს მხოლოდ გარეგნულობის მაჩვენებელია, წამაბეჭდობის ნიშანი: ხელოვნება აქ ჯერ კიდევ ვერ ამეტყველებულა იმ წმინდა ერთ, დრამა განკლდით, ბუნებრიობით, რომელიც ერთადერთი აღამაღლებს ადამიანს, სულიერად დატკობებს, გააძლიერებს.

ხელოვნებას მხოლოდ ნითიერად გატაცებულნი ვერ ამეტყველებენ,—ამას ეჭირვება სახელოვნო უხილოვის ცეცხლით გამოთბარი ქურუმი,—დღეს კი ამ წმიდა საქმეს ზოგან არა ხელოვნანი დაპატრონების, ნითიერობით გატაცებულნი, ზოგან სახსარი არ გაჩანიათ, თუმცა გულწრფელი მღმეკნი მოიპოვებინან.

ვინ უნდა იზრუნოს სოფელზე, სოფლის სულიერად ამაღლებზე?!

ისევ და ისევ სოფლის შეიღმა, ხალხის ჭეშმარიტმა მოყვარულმა.

მაგრამ მის სურვილს იმ დრომდე არ გაეწევა ანგარიში, ვიდრე შეერთებულის ხნით არ იტყვის: რა სტიკვა, როგორ აპირებს ხალხში ხელოვნების ამაღლებას—ნამდვილ სოფლურ-ხალხურ თეატრის შექმნას.

20—30 წელიწადი (ზოგან 50 წ.), რომ სოფლის თეატრს საძირკველი ჩაეყარა, ამას ჰყავს თავისი უანგარო მოღვაწენიც, რომელთაც მთელი 20—30 წ. და ამაზე უფრო მეტიც მისთვის შეუწირავეთ.

მათი ხმა არსად ისმის, მათი ნამაგდარი არა სჩანს, მათ ნამუშეაგარს უმეტესად გეგმიანობა არა აქვს.

საჭიროა ყველა ამ მუშაკთა თავის მოყრა, მოლაპარაკება და ერთი გეგმის შედგენა, თუ როგორ ეშველოს სოფლის თეატრს, რა გზით გადიტყვს იგი ხალხის ჭეშმარიტ სულიერ მასაზრდოებელ წყაროდ.

ქალს

შენს ქანდაკით დაეამუწენ ჩემი დარბაზი, მაგრამ ჯერ ლოცვა ვერ ავანთე მფიქვალგებად; ვერ ვნაფე სიტყვა ნაკითიანი, ისე ლამაზი, რომ დამეხატა რა ვარსკვლავთა აელვარება. არ არის ჭევენად შედარება, სახე, სურათი, შენს სადიდებლად რომ არ იყვს ნაწუქური მგბე: გადიდებს დანტე, ბაირონი, შოთა სულჟანი... ყველა გულში შეყრული გყავს მაგ ზუღუქი თმებით ხარ წმიდა ნინო, კლიობატრა, თუ დედემონა,—ვე სულ ერთია: შენში ევა მუდამ ანათებს, და ქეყნის გულცი მან დაპკრა და ედგონან: არავინ იცის კურთხევა ხარ, თუ ანათემა.

გ. რუხაძე.

ოვანეს თუმანიანი

ი. გრიშოშვილის თარგმანი.

რუსთველის პროსპექტზე რომ გაივლიდით, ხანდა-ხან შეხედებოდით ერთ მიხეტს, რომელიც უნებლიეთ აპყრობდა თქვენს ყურადღებას.

შეუძლებელი იყო, გვერდზე ჩავევლოთ და მისთვის კი არ შეგებედათ: მთელი მისი ვარგებობა, ფაქიზად აყრილი ტანი, სახის გამომეტყველება მეტად მიმზიდველი იყო თავისი კეთილშობილებით..

დარბაისელი, ზრდილი, სპეტაკი, ყველასდმი სიყვარულითა და კეთილშობილებით სავსე,—იი რას წაიკითხავდით იმის თვალგზში, აი რას ჰმოწმობდა ყოველი ნაკეთი მისი სახისა.

დღეს რუსთველის პროსპექტი დაობლებულია, მის აღარ ამშვენებს კეთილი და კეთილშობილი, დიდებული მიხეტი და ჩვენ აველა ვგრძნობთ ამ ობლობას, ამ დიდ დანაკლისს.

ღივ იყო ეს მიხეტი?

ოვანეს თუმანიანი.

პოეტი იყო თავისი მშობელი ერის ქირისუფალი, მისი გული მესაიდუმლე, იმის ზრახვითა მომდგრალი, იმისი სვედის დამამაგებელი და ამავე დროს ის იყო არა ნაკლებ საყვარელი ჩვენთვის, რადგანაც თვითონ მან საქართველო შეიყვარა, როგორც თავისი მეორე სამშობლო: საქართველოს მზე, სილამაზე და გრძობათა სიჭარბე ჩასქოვილია იმის პოეზიაში.

„დავაჩრეთ, ქუჩაწინი,
მშად და შეგობარა,
შევექმნათ ოჯახი აზნაფაგურის!“

ეს იყო ოვანეს თუმანიანის ოცნება: ქართველები და სომეხები, საქართველო და სომხეთი მისთვის ორივე ძვირფასი იყო, მის უნდოდა ამ ორ ერთა შორის მჭერი ოჯახის შექმნა და ამისათვის იყო თავგამოდებული, გულწრფელი მქადაგებელი ძმობისა, ერთობისა და ეროვნული სოლიდარობისა.

„ჩემი სიმდიდრე
სიკეთეა და სუყვარული,
პოეზიისთვის შევიყვარე
ყველა ქვეყნები.“

ეს სიტყვები სარკე არის ოვანეს თუმანიანის ბუნებისა და ამავე დროს გასაღები მთელი მისი შემოქმედებისა.

პოეტი შვილი იყო ხალხისა, მშრომელი ხალხის გულიდან გამოსული და მის არა თუ არ გაუწყვეტია ქვეშისი ხალხთან, არამედ მისი შემოქმედება, მთელი მისი აღმადურება მშრომელი ხალხის ბედობადას ევლებოდა თავს: „მე მდიდარი ვარ, ხალხს შევიწირე ლხენა და გლოვა“.

სიყვარულითა და სიკეთით აღსავსე ადამიანისათვის დაუსრუტელი წყარო შემოქმედებისა და ამავე დროს ყველაზე უფრო მიმზიდველი ტანჯული ხალხის ბედი.

ოვანეს თუმანიანის ძლიერებადა სწორეთ ის შეადგენს, რომ პოეტი მდომე ტანჯულ ხალხთან არის, მუდამ მშრომელი ხალხის საგალობელს აწყობს და თვით შემოქმედებაც იმისი მჭიდროდ არის დაკავშირებული მშრომელი ხალხის შემოქმედებასთან.

ოვანეს თუმანიანი განთიადის მახარობელია, მშრომელი ხალხის ბრწყინვალე დილის ტარელი. მთელი თავისი არსებით ის შესტრუვის და უჯალობს ამ ბრწყინვალე დილას, რადგანაც ის არის აღფრთოვანებული მქადაგებელი მშრომელი ხალხის განთავისუფლების.

ოვანეს თუმანიანის პოეზია დაღამებულია ნახი, ტკბილი, ცრემლუბში დაფერილი სველით, მაგრამ შიგ დაღამულია საუსტხოვი თავგული იმედისა და ბრწყინვალე განთიადისა.

პოეტი ორივე ფეხით მიწაზე არის დაბჯენილი და მიწა ჰკეებას მას თავისი სასვე ტუფებით.

ქალაქი მისი რთული და ფხიჩაქაჩებული ცხოვრებით, მისი შესუსტებული, დაუსტრამელი მოძრაობით ოვანეს თუმანიანს ნაკლებად იზიდავს.

სოფელი, სოფლის ბუნება, სოფლის ცხოვრება, სოფლის მუშა—აი პოეტის ბედისწერა. და ამ დარგზე ოვანეს თუმანიანი მართლაც ღამაზია, მომზიბლავი, თვალის მომჭრელი, ბუნებრივი და ძლიერი.

ოვანეს თუმანიანი უდიდესი ესტეტი: სილამაზე უწინარეს ყოვლისა. პატარა ლექსი აიღებთ, ლეგენდას, პოემას თუ მიოხრობას,—სილამაზე გატკობსთ და გვაბლავსთ.

ოვანეს თუმანიანი დიდი რეალისტი: სინამდვილე უწინარეს ყოვლისა. მისი უმათერესი თემები ცხოვრების სინამდვილედას არის ამოღებული. სოფლის გლეხი და იმის კისერზე წურბულა მეგახზე, სილატაკე და სიმდიდრე, გაყვალფული და მყვალფული, ძალიშობობა და უსამართლობა—აი ფერადები მისი მხატვრობისა.

საუცხოვოა ოვანეს თუმანიანის მოთხრობები, რომლებიც წარმოადგენს სარკეს ნამდვილი ცხოვრებისა. მხატვრული ზომიერება, სიცხველე და სიძახლე, საუცხოო სურათები და სპეტაკი კეთილშობილი მისწრაფება პოეტისა—ყველა ეს ერთად სტოეებს ძლიერ უშუალო შთაბეჭდვლებს.

ოვანეს თუმანიანის შემოქმედების გვირგვინს წარმოადგენს პოემა „ანუშ“. აქ მოცემულია იშვიათ ფერადებში და საუცხოვოდ შესრულებული სოფლის მთელი ცხოვრება და ბუნება, მისი ლხენი, ქირვარამი, ადათი, ზენე და ჩვეულება.

„ანუშ“ წარმოადგენს იშვიათ სიმეონიას, რომელიც თავისი სიღამაზით სულსა ჰზიბლავს და გულს ატკობს.

პოეტი გრიშოშვილი ოვანეს თუმანიანის პირწავარდნილიტყუელია. მისი თარგმანი თარგმანი კა არ არის, იგივე როიგინილია. როდესაც თქვენ ჰკითხულობთ გრიშოშვილის თარგმანს, თქვენს წინაშე მხოლოდ ოვანეს თუმანიანი ქართულად მომღერალი და დარწმუნებული ხართ, რომ აქ არაფითარი თარგმანი არ არის, არამედ თვითონ ოვანეს თუმანიანი სწერს ამას ქართულად.

გრიშოშვილის ლექსიკონი მეტად მდიდარია, სიტყვა მის მეტად ეროჩილება და რომბა საუცხოვოდ აქვს და გეშობი. გრიშოშვილი დიდი მოსიანია და მისი „ოვანეს თუმანიანი“—დიდი გამარჯვება.

ივ. გამარათელი.

ქართულ მხატვრობის გამოფანაჲ

გაკვირო

ნოემბრის 29-ს შესდგა ქართული მხატვართა კავშირის ვერნისაჲ. დარბაზი, რომელშიაც გამოფენილი იყო სახეივანი ხელოვნების უკანასკნელი ნიმუშები, სავანგებოთ მოწვეული სტუმრებით იყო სავსე.

წარმოდგენილი ექსპონატები მხოლოდ ქართველი მხატვრების შემოქმედების ნაყოფებია. ავტორთა რიცხვი ორმოცს აღემატება. აქედან უფვე ნათელი მასსტორობა და სისავსე ქართული მხატვრული შემოქმედების... ვფიქრობ, ეს ასეც უნდა იყოს საქართველოს მზე და მდინარე... „ოჯრავია“ კოლოსალური მხატვრული მასალითაა სავსე.

ქართულ მხატვრობას წყლმავარი მომავალი აქვს. ასეთი იყო სეა თო შთაბეჭდილი ბა.

უფვე საკმაოდ ცნობილი მხატვართა გვერდით, სრულიად ახალი სახელები. პირველი დემუჩი და ასეთი თამი ნაბიჯები! ყოველი სურათი მოწამეა იმ დიდი შესაძლებელი შემოქმედების, რომელიც ჯერ კიდევ სანახევროდ პოტენციურ ყოფილა.

გამოფენის მთლიან შთაბეჭდილებაში, აღდგომის იწვევს შეუფერებელი დარბაზი: ზნელი და უსწეო.

სახეივანი ხელოვნება სძულს ბინდი—მოსული სივრცით. „საქარა“ მზის ცხელი შეხება და სივრცეების მზიური მეტყველება...

ამ მხრით დარბაზის შირჩევაში დიდ დაუდევრობას აქვს ალავი. მხატვართა კავშირმა ყოველი შესაძლებლობა უნდა დასწუროს შესაფერი ბინის გამოსახვად.

მაკამ მითხედავთ აქ გარემოების მიერ რეალურად განახლებული შთაბეჭდილებისა, მთლიანი ეგვიპტი მინც მეტყველია და ეგზალტიური...

არ იცი ვისზე შეჩრდე... არ იცი რომელს შეგებო, აქ იმდენი სიხარულია და აღტაცება... არის სამხატვრო წერს ყოველგვარი მანერა და მიმართულება.

უნებურად გავანერხებ მოსკოთიძის: „სამოგროს სიმეონია“ (ჯეიანის მოდელით). ასეთი დასრულებული natur mort იმითაა ქართულ მხატვრობაში. ყოველი დეტალი ცოცხლობს შემოქმედის სულით და დინამიკით. არ მომწონს მხოლოდ ქალის ხელები, რომლებსაც აქვია ხასიათის დაქუა ა სუნთქვა.

სიღამონ ერისთავის: „ბრაზლა“ იწვევს ქრუსტიკულს. აღტაცებით ვათვლიყვებდი მ გოციბძეს. ამ ახალგაზდას აქვს ტემპერამენტი და შემოქმედების ცეკლი. მომბაღავია, როგორც დეკანდრტი მ ნერთად წყვილი სურათები, ისე ესკიზები, კონსტრუქტივისტული სტილით.

ნატურალისტურად გამოიყურება ახალგაზდა ჯეფარიძე სინაიდელუ მდიდრია თავისი მრავალმანი კოლორიტით, რომლის შირჩევა ყველას არ შეუძლია. სქირობა პოსანტური ბუნება და ხევის უნარი. ახალგაზდა მხატვარი ჯეფარ ძე შე ასეთი ნიჭით მეგულებს

მომხილვია მხატვარი ქალი დარეჯან ძეილძე და მერი მიქელაჲ ბაგრატიონ-ს პორტრეტები (კანსაკურთხებით, პორტრეტი ირა მაკარაშვილსა)

ძარღვანია ირ. ტოვძე თავისი მეტი ხარულეობით. ირ. ვაჩიკელი წარმოდგენილა ფერმარალად.

ტრტ—ის პორტრეტი შერულებულია დღი მიღწეებით. თუ თანამედროვე მხატვრობა პრინციპად შეიძლება აღიარებულ იქნას ხასიათის შირჩევა, და ხასიათებელი ხაზების დაქუა—ეს პორტრეტი სამავალითო ნიჭითაა ჩინებული.

გამოფენაზე უნდა ასაინაზავია ქანდაკების ექსპონატები: ი. ნიკოლაძის, ვახ. კოკტიშვილის, ნინო წერეთლის, სესიაშვილის და პატარაის.

ჩიფი

ა. მ. რიხიანი.

ძნელად მოხდება, რომ გენიოსმა პირადად შესძლოს ახსნა, როგორ შექმნა თავისი საუკეთესო ნაწარმოები.

მით უფრო საყურადღებოა იმის შეტყობა, როგორ შექმნა თავისი საუკეთესო ნაწარმოები სიმბოლურითა კავშირის ერთმა თვალსაჩინო წევრთაგანმა, იმ სიმბოლურითა კავშირისამ, რომლის წევრნიც აქამდე ხელოვნების დარგში გენიოსებად ითვლებიან.

მხატვრის ნამდვილს ვინაობას ვერ დავისახელებთ, არადაცა უპატიოსნობა იქნებოდა ეს ჩემის მხრივ.

გუნულოთ თუნდა სტენლი ელსტიერი.

ელსტიერი ყოველთვის არ ითვლებოდა დიდებულ მხატვრად; იყო დრო, როდესაც არაიქნებოდაც არ მოსდიოდა, რომ ლონდონში ასეთი დიდებულ ნიქის მქონე ადამიანი სცხოვრობდა.

ვიღაც ფლემმა, დიდად გამკროსებ ვიკრომა, „ყოველ შემთხვევისათვის“ შეიძინა ელსტიერის ორი სურათი, რომელშიაც, მისისავე სიტყვით, „ისეთი ფასი მისცა, რომ მუქიად ყიდვას უდრიდა“. ელსტიერი მაშინ ახლად იყო პარიზიდან ჩამოსული.

ფლემს იმ იმედით, რომ შეიძლება ბედის ჩარხმა წაღმა დაიწყოს ტრიალიო, დედა-აზრად ჰქონდა დასა-

ხული ორ-ორი სურათი შეეძინა ყველა უნიქო, ყოველად ყიმული მხატვრისა ცეკვი.

სტენლი ელსტიერი ბლუმსბერის ერთ-ერთ ქუჩის პაწია ოთახში სცხოვრობდა, ხოლო სახელოსნო ჩარიზგკროსის გუზუნდ ერთის სახლის სულ ზემო სართულში ჰქონდა.

რადგან ამ სახლის საკუთრების უფლებას რამდენიმე მემკვიდრე ერთმანეთს ეცილებოდა, ქრას არც ერთი მემკვიდრე არ იხილდა და მათ შორის, რასაკვირველია, ჯენი გიმირიც ერია.

მემკვიდრეთა დავის გადაწყვეტამ დიდახსნ გასტანა და იმ ფულს, რაც სახლის ქირად უნდა გადაეხადა, სტენლი კუქის საზრდის ახმარებდა.

მაშინ ჯერ კიდევ ფასი ჰქონდა სიცოცხლეს.

მხატვრის სტულია საკმაოდ არ იყო მოწყობილი მუშაობის მისაღებად. ძნელად თუ რომელიმე კეთილმოხილი ქალი დთანმშებულები იმ სიმაღლეზე ასულას. სამაგიეროდ ამ ნაკლიან სტუდიას ის ლირსებაცა ჰქონდა, რომ სახლის პანიდან ახლო-მახლო ადგოლებს მშვენიერი სურათი იშლებოდა.

არა ჩრებავრა ქვეყანაზე შეუცვლელი. მემკვიდრეობის დავა დაბოლოვდა და მფლობელობაში შესულმა მემკვიდრემ დაიწყო ქირების მოკრევა.

საბედნიეროდ, ამ ხანში ხელოვნების სამქმეცა წინ

განსაკუთრებულ შთაბეჭდილებას სტოვებს ნინო წიკრიეთის ნამუშ ვარი. იგი სრულიად ახალგაზრდა მოქანდაკეა. მაგრამ პირველ ნაბიჯებში უკვე მოცემულია დიდი პოტენცია.

ქართველ მხატვართა კავშირმა, მართალია გვიან, მაგრამ მაკარამ გამოსვლით, უთუოდ შეჭვენა ახალი ინტელი.

ჩვენ მოგვეცემა საშუალება ხელშეობრედ დაუბრუნდეთ მათ გამოფენას და უფრო სათუფქვლიანად შევაფასოთ იქ წარმოადგენილი ექსპონატები...

6.

მარკს-ენგელსი და საკარბიველი

(K. Маркс и Ф. Энгельс. Сочинение, под редакцией Д. Рязанова, т. X—XI. Государственное издательство).

დ. რიახანოვის ხელმძღვანელობით და აქტუური მონაწილეობით რუსეთში კეთდება ფრიად სასამაოვნო და ულარუსად ს-სარგებლო საქმე—თითქმის მთელი მარქს-ენგელსის ნაწარმოების გამოცემა, ისეთებისაც, რომლის არსებობა არავინ იცოდა. ეს ნაწარები მოკარბილი იქნება ოცდა ათ ტომში, რომელთაგან ოთხი უკვე გამოცემულია (I, III, X, XI). შემდეგში ჩვენ დაუბრუნდებით ამ გამოცემების უფრო ვრცელ განხილვას. დღეს შევხებით მხოლოდ ერთ მეტად საინტერესო საკითხს. რას ფიქრობდნენ სოციალიზმის უდიდესი თეორეტიკოსები საქართველოს შესახებ, რამდენადაც ისინი ამ ტექსტის მდგომარეობას ეხებოდნენ? თუ არ იცნობენ, ჩვენნი მკითხველი საზოგადოება სრულებით არ ეცნობს ამ მხრივ მარქსის ნაწარებს. არაფერი არ იციან მიწინავე მუშებანიც. საკითხი კი ფრიად საინტერესოა.

გამოცემებულ ნაწარებში, რომელიც შეეხება მარქს-ენგელსის მოლაპარაკებებს 1852—55 წლებს, ისინი ხში-

რად ეხებიან კავკასიის ერებს და კერძოდ საქართველოს, როგორც ეტნობა, ამის საბაზი ავტორებისთვის მიუყვია ყირიმის ომი.

ვინ არ იცის დღეს, თუ როგორი სძულდათ კ. მარქს და ფ. ენგელს ძველი რუსეთი, განსაკუთრებით პირველს. ნიკოლოზ პირველის რუსეთის ისინი უდიდესი მტრობით ეპყრობოდნენ, როგორც მსოფლიო რეაქციის საბუღარს და მის აქტიურ მებარბალტრს.

ყოველივე ძალა, რომელიც მიმართული იყო ნიკოლოზ პირველის რეჟიმის წინააღმდეგ, მათში თანაგრძნობას იწვევდა, თუნდაც ეს ძალა ყოფილიყო დახვეცებული და, თავის-თავად საქაოდ ჩამორჩენილი, მაშინდელი ის მალეო.

მკითხველს ეკოდინება, რომ ყირიმის ომის დროს—1855 წ. ოსმალთმა ომერ-ფაშის მეთაურობით გამოგზავნა ჯარა დასავლეთ საქართველოში, რომელიც სამეგრელოში შეიქარა რუსეთის წინააღმდეგ გამოდიოდა ოსმალეთთან ერთად ინგლისი და საკურანგეთი. ომერ-ფაშას აზრად ჰქონდა რუსეთის ჯარს, რომელიც ყარსის ციხეს გარს ერტყა, ზურგში მოქცეოდა, ინგლისი კი ამის წინააღმდეგ იყო და მას ხელს უშლიდა. ინგლისის მთავრობა ამ დროს ფარულ მოლაპარაკებას აწარმოებდა ნიკოლოზ პირველის მთავრობასთან ოსმალეთის ზურგს უკან. ხალხის გასავონად ეს ინგლისის მინისტრი კლარენდონი, ლიოდ-ჯორჯის განსახერება გაიძვირობის და თაღლითობის მხრივ, შემდეგ მოსახრებას აუცენდა: „სკოლიან ოსმალეთის რაზმები გადსახან ტრაპიზონში და გავგზავნონ ერზე უმისკენ. ამ მხარეში ჯარის მოძრაობას ხელს არავინ შეუშლის, რადგანაც ჯარი იღლის არა მტრის, არამედ მეგობარ ქვეყანაშიო. ხლო საქართველოში მისი გალაშქრება ძნელია, რადგანაც მტრულად განწყობილ ქვეყანაში მოუხდება მოქმედების წარმოება“. ამ ს პასუხად

წიწია. თითქმის ერთ დამეწი ჯადოსნურად გაითქვა სიმბოლისტთა კავშირის სახელი. თითქმის მთელი ლონდონი თავს იყრიდა კავშირის გამოფენახუნდ და სურათის მნახველთა გაოცებას სახლგარი არა ჰქონდა.

დიდებული ხელოვანი არსენ კრუტიე გარდაიცვალა, მაგრამ მისი და მისის თანამარბრეთა სურათები და რჩა საზოგადოების ამოცანად და შიშის მომცემელი დარა.

მაყურებელი ჯგუფებად დაიყვნენ და თითოეული ჯგუფი სცილოდა გამოეცნო და გამოერკვია მიზანი და უნარი სიმბოლისტთა ნახატისა. უცბად გაისმა და გამართლდა კიდევ ხმა, რომ კრუტიეს, ფიფისტის და ბარბულიეს სურათები ერთ მილონად გაიყიდა, და ამ ხელოვანთა გენიოსობა ყველასგან აღიარებულ იქნა.

სტელი ელმსტერი დადიოდა სამხატვრო დარბაზში და მას აოცებდა იმდენად სურათები არა, რამდენადაც ხალხი. ასეთი სურათები პარიზშიაც ენახა.

უცბად ხალხში ფლეკი დანიხა. როგორც იყო გარღვია ხალხი და მივიდა მასთან. ფლეკმა პირველად ვერ იცნო, მაგრამ შემდეგში გაისხენა და მეგობრულად გაუღიმა.

— როგორ თქვენი და თქვენი ხელოვნებაო? — შეკითხვა: იმდენი ხანია არ მინახებართ, რომ თქვენი გვარი-კი-ც დამავწყდა.

ელსტერმა თავისი გვარი დაუსახელა.

— ჰო, ჰო, გამახსენდა... ნეტა როგორ დამავწყდა! კარგია შემხვითი. ჩემთვის საკირა ხარო.

— ეითომ?

— ოღონდაც, თქვენი სოცრად შეგწევთ უნარი სხედასხვა გვარად ხატვისა. ვერავინ იტყვის, რომ თქვენი „მინდორი“ და „ვარდის წალოკოტი“ ერთისა და იმავე ხელით იყოს დასატული.

— ამაყრა, დღეკარადაცა ჰრეება, რადგან სტენლის ასეთი სურათების არასოდესარა ჰქონია, მაინც არ შეეკამათა.

— როგორ მოგწონთ ახალი ყვიდა ხატვისა? დიდის სიამოვნებით შემოვიკვეთდით რომელსამე სურათს „სიმბოლისტთა“ ყვიდისას.

— ვიფიქრებ.

— საფიქრებელი აქ არაფერია. წადით სახლში და დაიწყეთ ხატვა. ხვალ ან ზევ შემოვივლით. იმ დრომდე ერთი ექვსიოდ-შვიდიოდე ასეთი სურათი დამიზახდეთ.

-- თქვენი შემონაკეთეთა ვე?

ფლეკმა გაიოცა.

— რის შემონაკეთი, მე ევენი არ მიყვარს. ჯერ უნდა დაერქმუნდე, რომ ნიჭი შეგწევთ ასეთის სურათების ხატვისა.

— ძალიან კარგო, უპასუხა ელსტერმა და სცი-

ჩენი ავტორები სწერენ: „სამხედრო მინისტრი პალმერსტონი (რომელიც სასტიკად სძლურა ვ. მარქსს. ბ. თ.) თანხმება კლარენდონს, რომ ომის დროს ჯარი არას დროს არ უნდა მიდიოდეს მტრის ქვეყნით, არამედ მეგობრულთა, „სადღე არის საწვავზე და მას შიშშია არ ემუქრება“.. თუ ჩვენ დაუფრებთ მასხარას (პალმერსტონს. ბ. თ.) საქართველო მტრულად განწყობილი და არა მეგობრული ქვეყანაა, ის საქართველო, რომელიც კავკასიაში რუსეთის პოლონეთს წარმოადგენს“ (ტომი XI, გვ. 429). აშკარაა, მარქსის აზრით, საქართველო დიდ დანჯარებას გაუწყვედა ომერ ფაშას, რადგანაც ის ისეთივე დანჯარული იყო იყო, როგორც პოლონეთი ნიკოლოზ პირველის სატრაპების მიერ. ჩვენ ვიცით, რომ მარქსის წინასწარმეტყველება არ გამართლდა. ომერ ფაშის ჯარმა, რომელიც სამეგრელოში დაბანაკდა, ვერ მოიპოვა შესავერი ნდობა, „რუსეთის პოლონეთმა კავკასიაში“ არ მოისურვა „ოსმალეთის სომხეთად“ გადაქცევა...

ინგლისის ზოგიერთი გაზეთები და, კერძოდ, კონსერვატორების ორგანო „ტაიმსი“, რომელსაც მარქსი რუსების მიერ მოყიდულად თვლიდა, მკითხველებს აჯვარებდნენ, რომ მოსკოვის მთავრობას ამ ომის დროს არა აქვს მიზნად საზღვრების გაფართოება ოსმალეთის ხარჯით. მარქსი სწერს: „რუსეთის კეთილი ზნაზედ ოსმალეთის მინიჭი უკვე პეტრე დიდი ფიქრობდა ოსმალეთის ნანგრევებზე გამაგრებას. ეკატერინე მამართავდა საფრანგეთს და აჯვარებდა ავსტრიას მივით მოწაწილობა ოსმალეთის დაყოფაში, რომ კონსტანტინოპოლში დაარსებულიყო საბერძნეთის იმპერია, როგელსაც მისი შვილის შვილი მოექცეოდა სათავეში. ნიკოლოზს კი, უფრო წინ დახედულს, სურს მხოლოდ განსაკუთრებული პროტექტორატი ოსმალეთზე. კაცობრიობამ არ უნდა დაივიწყოს,

რომ რუსეთი იყო მფარველი პოლონეთის, მფარველი ყირიმის, მფარველი კურლანდის, მფარველი საქართველოსი, სამეგრელოსი, ჩერქეზეთის და კავკასიის ტომების, ახლა კი მას სურს ვახვებ ოსმალეთის მფარველი“.. (ტომი XI, გვ. 192—193). ასეთი სასტიკო ორინითი სწერის მარქსი რუსეთის მფარველობაზე პატარა ერების მიმართ. სხვა დროს ჩვენ უფრო ვრცელად შევხებთ ამ წერილებს. მეკითხვლს კი არას დროს არ უნდა ავიწყდებოდეს, თუ რა საერთაშორისო პირობებში იწერებოდა ეს წერილები და ის როლი, რომელსაც თამაშობდა ნიკოლოზ პირველის ერთგობა ევროპის რეაქციონერ ბანაკში.

ერთი კი ცხადია, საქართველოს საზოგადოებრივი აზროვნება, დაწყებული მიღებული ხმის მეაურობით და გათავებული უკიდურესი მხამე დასის შტოთი, თვითმპყრობელ, იმპერიატორული რუსეთის შემოსვლას საქართველოში სხავედა, როგორც პროგრესიულ მოვლენას. თუ მიუღდებოდა საკითხს ეროვნული თვალსაზრისით და გამომხდომ მხოლოდ საქართველოს ინტერესებთან—ეს პოზიცია ბართალი იყო, ისტორიული შეფასების მხრივ. თუ აიღებთ გახულ საუფუნის განსაკუთრებთ პირველი ნახვეარის საერთაშორისო მდგომარეობას, ქართველი მოღაწეების ისტორიული გაშუქება ყალიბი იყო. მარქსი თავის წერილებში ხელმძღვანელობდა საერთაშორისო პროგრესიული ძალების ინტერესებთ და სწორედ ამისთვის ებრძოდა ის ასე სასტიკად რუსეთის ოკუპაციას განაპირა კუთხებში და ამ ოკუპაციას რეგრესულ მოვლენად სხავედა. მხოლოდ 1870—80 წლებში, როდესაც რუსეთში დაიწყო ფართო რევოლუციონური მოძრაობა, მათ საგრძნობლად შესცვალეს თავისი აზრი რუსეთის შესახებ.

ბიკტორ თევზია.

ლობდა აივლებდა არ დასტყობოდა: ოთხშაბათს, დილის 11 საათზედ მოვკლით. აი, ჩემი მისამართი!

მაშინვე სახლის გზას გაუღდა. ტილოს საყიდელი ფული არ ჰქონდა და სტენლიმ გადასწყვიტა, ძველის, დაწვებულ სურათების ტილოთი ესარგებლა.

საქმე უფრო ძნელი აღმოჩნდა, ვიდრე სტენლი მყოლიდა. თავის ხანგრძლივ მუშაობის განმავლობაში კული ჩვეულება ჰქონდა შეთვისებულად: წინ რაიმე აზრი, განზრახვა უნდა წარემდობარებინა და ის აზრი სურათად შეეჭმა, სიმბოლოზისათვის კი ეს საქირო არ იყო.

ყოველ კალმის მოსამაზე უფრო და უფრო უძნელდებოდა ხატვა. საშინლად დაიქანცა და ვერა მოახერხებია მეორე დილას კიდევ წავიდა გამოფენაზედ. პირლია აცქერდებოდა და აშტერდებოდა სურათებს და სცდილობდა სიმბოლოზის სული შეთვისებინა. ამ გარემოებამ საშინლად იმოქმედა სტენლიზედ: მისმა თვლებმა ჩვეულებრივი გამომეტყველება დაჰკარგა და აქეთ-იქით აცეცებდა; თითები ეკრუნჩხებოდა და თამაში ჰქონდა წაველებული, სახე კი მერის-მეზად წაუგრძელდა. ერთმა მანდილოსანმა თვალი მოჰკრა და ისე შეეხარა, რომ შიშით შეჰკვივლა და კუთხეში მიიმალა.

ელსტერი ქუჩაში გამოვიდა და ყველაფერი ღორჯა და ყვითელ ხაზედ ელანდებოდა, წითელ, ვარდისფერ ლაქებით მოითიხინილი. სახლში დაბრუნდა სიმბოლოზის

ტარტაროზით მიღლი შეჰპრობილი, წააელო კალამს ხელი და გამაგებით დაუწყო ტილოს ვასმა-ვასმამა.

ჰგრძნობდა, რომ მის ოთახში სიმბოლოზის უკვდავი სული ტრიალებდა და ამაწ იმენდ დაჰქანცა, დააუშდურა, რომ თვალები ვიღარ ანმათია.

„დაამთავრა“ ერთი ტილო, წამოვიდა, ფანჯარაში გაიხიდა და თვლის ბურუსი მოეწმინდა.

ნათილი, კაშკაში დედ იყო და დედამიწის მტრედის ფერი ცა გადმოსცქეროდა. სტენლი მობრუნდა, შეხედა თვის ნამუშევარს და შერცხვა. დაიწყო სურათის შესწორება, მაგრამ ჩქარა დარწმუნდა, რომ უფრო წახედინა.

მთელი დღის თვითყოფი მუშაობამ საშინლად მოჰქანცა. შეშობას თანი მიანება და გადასწყვიტა, ხელ ისევ წასულიყო გამოეუნება.

მთელი ღამე შეუთავსდა და ბორჯავში გაატარა მხატვარმა, საშინელი სიზმრები ეხმებებოდა. დილის 11 საათი იქნებოდა, როცა სახელოსნოში მივიდა.

თვირია*) ოთახის ორად ჰყოფდა და ორდესაც სტენლი ოთახის მეორე ნაწილში გადავიდა, მოეკუნა, ათითქმის ფანჯარაში ვილასიც დიდი აჩრდილი გაჰქარაო. თვალს მოავლო ოთახს და, აჩრდილი ვილასს ახსოვდა, გაოცებისაგან ალაგობრივ გაქევედა. იმ ტილოზედ,

*) თვირია—შირამა.

წერა-კითხვის უცოდნარობის მოსკოვა

აი ერთი დიდი საკითხავანი, რომელიც ყველაზე მეტად უნდა ააიტირებდეს ყოველ შეგნებულ ადამიანს, მით უმეტეს საქართველოს ყოველ ერთგულ შვილს.

საქართველოში ჯერ კიდევ ძველი წყობილების დროს ხალხის განათლებლობა ქვეყნის ყოველ ერთგულ შვილს თავის ქალაზე დამოკიდების მასივლივით დასტკეპილია.

70—80-იან წლების თითქმის ყოველი იდეური ადამიანი ხალხის განათლების საქმეს საღმრთო მოვალეობად ისახავდა. იყო ახალგაზრდობის მიელი რიკი, რომელიც მხოლოდ ერთი რწმენით სუნთქავდა: ესწავლა, მოეცინა შე ძანა და შენდე ეს ცოდნა ხალხში მიიფინა. მივიგონათ ძველი ხალხისანინა,—ე. წ. ტუტიათა მოტრეილენი, მივიგონათ სემენარიელების ხალხზე გასვლა, მივიგონათ იენ. ნინოშვილი, მიხა ცხაკია, ის. რამიშვილი, ფ. მახარაძე, ზ. გულისაშვილი, გ. ყიფშიძე, არ წიფლიძე, ს. მგალობლიშვილი, იერ. გულისაშვილი და მრ. სხვა, რომელთაც სწავლა დაამთავრეს თუ არა, სოფელის მიაშურეს: ხალხს ვასწავლოთ არამე,—და მათმა მუშაობამ არა ნაკლები ნაყოფი გამოიღო.

ბევრი მათგანი ხალხის იდეურ აღზრდის გარდა უბრალო წერა-კითხვასაც ასწავლიდა.

მივიგონათ ქალთა წრეებიც (ნიკოლაძის, ლორთქიფანიძის, ქარაიელიშვილის, ან. წერეთლის, ეკ. გაბაშვილის, კეკე მესხის და სხვ.), რომელთაც წერილ-წერილი წიგნაკების ბეჭდვით ხალხში სინათლის სხივი სჭიქნდათ.

დასასრულ მოვიგონათ „ქართველი შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“ (ქართველი ხალხს საუყუეთესო ნაწილის თანაგრძნობით შენახული), რომელზედაც გუშინ ამაოდ მეკადინებოდა, დაინახა სრულიად დამთავრებული, მშვენივრად დახასიათებული სიმბოლიური სურათი. გენიოსური გამოურკვევლობა და დიდებული ბუნდოვანობა საუცხოოდ იყო შესრულებული. თავზარ-დაცემულმა ელსტრმა არ იცოდა, რა ეფიქრა.

გაისხნა ღამის ზანებანი და ეცვი აღეგმა, მთავრებული ხომ არა მგერსო. რას ნიშნავს ყოველივე ეს? სტუდენტი ხომ დაცეტილი იყო და ვასაღები სახლის პატრონსა ჰქონდა. დიდის ხნის დეკრისა და ყოყმანის შემდეგ ვადანწყეტიდა, რომ ყოველივე თავისთავად მომხდარა, ჩემის მხრივ მონაწილეობის მიუღებლობა.

ვიღერ იგი ასე იდგა და დეკრში იყო გართული, შევიდა ფლეცი და მაშინვე სურათს მიაქცია ყურადღება.

— დიბრთო, შესძახა მან; ნუ თუ ეს თქვენი ნაწარმოებია? მშვენიერებება..

— მგონი არა უქირს-რაო, დარცხენით უპასუხა სტენლიმ.

— უფოოდ შევიძენ, მაგას არაეის დავანებებო, სთქვა ფლეცმა.

— ეე იმაზე დამოკიდებული, თუ რას შემომამეღეო, მკახედ უპასუხა სტენლიმ: მას შემდეგ, რაც ჩვენ შეხებდით ერთმანეთს, საქმის ვითარება სრულიად შეიცვალა

— კარგი, ორმოცდაათს მოგცემთ.

მელმაც თითქმის მთელი ნახევარი საუკუნე იმოღვაწეა: არა ერთი და ორი ათეული პირველდაწყებითი სკოლა, საკვირაო თუ საღამოს კურსები და წიგნთსაცავ-სამკითხველოები დააღო ბევრს მიყრუებულ სწავლებელს და სინათლის სხივი შეიტანა.

სკოლის გარეშე ყველგან ყველა, ვისაც გული გამობარი ჰქონდა მოძმის სიყვარულით, გონება ცოდნით გაშუქებული, ყოველი ღონისძიებით სცდილობდა უცოდნარობის მოსპობას. მახ.ოგს ნიკოლოზის ბატონობის ვაჟს მეტრის ციხეში მოწინავე პატრომები ჰკრებდენ წერა-კითხვის უცოდნარო გლეხებს და ჯგუფ-ჯგუფად ასწავლიდნ. ამხანგებში ბევრმა თათარმა და სომეხმაც-კი ისწავლა ქართული წერა-კითხვა და წიგნების კითხვით თვითგანვითარებას შეუდგა.

დიად, იყო მთელი თაობა, კაცი თუ ქალი, რომელიც ხალხის განათლებისათვის, ხალხში წერა-კითხვის უცოდნარობის მათსპობისათვის არაფერს იმურებდა: არც სულიერს, არც ნივთიერს საშუალებას,—მოღელწეობდა უანგაროდ.

ამ მზრე თავის სამშობლო კუთხეს დიდი ამაგი დასდეს იმერეთის—განსაკუთრებით გურიის—შვილებმა, სადაც 1900 წლიდან იწყება მახრის სკოლებით მოვენა. ამიტომაც არის, რომ დასავლეთ-საქართველო სწავლავანათლებლის მზრე დღეს აღმოსავლეთ-საქართველოზე ბევრად წინა სდგას. გურიაში, მაგ, ასიდან თითქმის ოთხმეტიმ იცის წერა-კითხვა და შეგნებულ მონაწილეობს კიდევ ქვეყნის საღმრუტელო სწავლების საქმეში, მაშინ, როდესაც ქართლ-კახეთში 20—30-მა, ხოლო ბორჩალო ახალკითხველ ასიდან ხუთ-ექვსმა კაცმა ძღვის თუ იცის წერა-კითხვა. აქედან აღვივალ წარმოსადგენია, რა მდკომარაობაში იქნება ხალხის თვითშემეცნება, გონებრივი ავლა-დიდება.

სტენლიმ ძლივს შეიმარგა მღელვარება. დავთანხმა ამ ფასს, მაგრამ მაინც თავი ისე ეკირა, თითქოს მოტყუებულია და სურათი იაფად, ნახევარ ფასად არის დათმობილია.

— რალა თქმა უნდა, ამისთანას რამდენსამე სურათისაც შევიძენილი, სთქვა ფლეცმა სამღელვარის კოლონი და უნდობლად, უსიამოვნოდ ვაღაპრე და ნარჩრენ სურათებს: ჩენდს შორის იყოს და ასეთს სურათს ერთს კვირაში, რომ მოინდომოთ, რამდენსამე მოამხალდებთ. ამ დღებში კიდევ შემოავცილოთ.

სტენლიმ ისე იყო აღელვებული ყოველისავე იმისგან, რაც მოხდა, რომ მუშაობა აღარ შეეძლო, ტილო გაქიმა ჩარჩოზედ, სამუშაოდ ყველაფერი განაზაზხდა და ვაგიდა. იმ დღეს ჩვეულებრივად უყეო ისაღლა და საღამოზედ თეატრში წავიდა. ღამე დიდხანს ჰჭეჭრობდა მომხდარის გამო და მხოლოდ განთიადისას ჩაქინა. მეორე დღეს გულის ფანცქალით მიდიოდა სახელოსნოში. კიბეზედ რომ აღდიოდა, კანკალმა აიტანა. კარებთან კანკალითა და მღელვარებით მუხლები ეყეცებოდა.

მოლოდინი გაუმართლდა,—მოღებრეს ახალი საუცხოო სურათი ამშვენებდა სიმბოლიურ მატერობისა. ახალი გუშინდელსა სჯობდა, რადგან ამ სურათში უფრო მეტი იყო ვალრამეხებული, ვადკარბებული უწყსოება და მისტიური დაუდევრობა.

რეგიოლუციამ, სხვათა შორის, აღიარა, რომ მისი ათი წლის თავზე—1927 წ.—რესპუბლიკაში წერა-კითხვის უკოდინარი არც ერთი არ იყოსო!

დიდა და ძნელი ამ საქმის შესრულება, მაგრამ აუტიკლებლო-კი.

შემთა და გლეხთა კეთილდღეობა, მშრომელთა ხელისუფლება მუდამ ჰქონდა იქნავენს, ბნელ ძალთა ბრჭყალებში იქნება, ვიდრე ხალხს ეცნა არ მოეფინება. დაარსდა „წერა-კითხვის უკოდინარობასთან მებრძოლი საზოგადოება“ (წერკუხში), რომლის მთავარსამართველო ამხ. ლ. რუხაძის თავმჯდომარეობით აწარმოებს ამ საქმეს.

ტფილისის აღმასკომმა უკვე ხელი მიჰყო ამ დიდ საქმეს: შესდგა ბიურო აღმასკომის თავმჯდომარის ამხ. ლადი სუხაშვილის თავმჯდომარეობით (მისი აზნაავია განათლების საქმეთა გამგე გრ. ბუწინავაშვილი), რომლის მოვალეობაა მთელს მაზრაში წერა-კითხვის უკოდინარობის მოსპობა.

დიდა, ფრიად საპატიო აღმასკომის გადაწყვეტილება, მაგრამ მის ბეგერი არაფერი შეუძლიან, თუ ყოველი მოწინავე ძალა არ ჩაება ამ საქმეში, თუ ამ საქმეში მის გვერდით მდგომს არ მიენიჭა თვითმოქმედების შესაძლებლობა და თვით ხალხი არ გამოიჩინს თვისი უკოდინარობის მოსაპობად უნარს.

ცხადია, ამ დიდ საქმეს დასჭირდება არა მხოლოდ ნიუთიერი, არამედ სულიერი და ზნეობრივი საღსარიც. ეს საქმე არ არის მხოლოდ ტფილისის ან მისი მაზრის, არც რომელიმე კუთხის, არამედ მთელი რესპუბლიკის და ამაში უნდა ჩაებას თავისი ქონებით, ცოდნით და უნარით ყველა ის, ვისთვისაც ძვირფასია სამშოლო ქვეყანა მშრომელთა სულიერ-გონებრივი განვითარება, ხალხის სინებელიდან გამოყვანა, ქუშმარტი და ნათილი აზრის ხალხში მოფენა.

სტენლი ჩამოჯდა. ცრუმორწმუნოების შიშით თავს-ზარ დაცემული შესცქეროდა სურათს და თავისდა უნებურად გაიხსენა, რაც ბავშვობაში გაეგნა კეთილ აღვებისა და აღქაჯების შესახებ. რაღა თქმა უნდა, ძნელი იყო იმათის არსებობის აღიარება ამ ჩვენს განათლებულს სასულიეროში, მაგრამ სხვა გზა არს სჩანდა. უცბად ისეთმა შიშმა შეიარაღა ჩვენი მხატვარი, რომ გადასწყვიტა, მაშინვე ქუჩაში გასულიყო გარეთ რომ გამოვიდა, თითონვე შერევა თავისის შიშისა და გაიქინა.

კარგა ხანს ისტირა. გზად ფლეკთან შეიარა და აცნობა, რომ ახალი სურათი მზადა მაქვსო ამის შემდეგ სტულიაში დაბრუნდა.

მისი იქ არ ყოფნის დროს კვლავ ვიღაც უცნობს ემუშავნა სურათზედ. ამისი ეჭვიც-კი არ იყო, რადგან შესწორებული და დამთავრებული (თუ ახლად დაწყებული) სურათი ისეთი შეუდარებელი იყო, რომ იმის ავტორობას თვით დიდებული კურტიეტი-კი სიმოყნებით იკისრებდა.

სტენლიმ სტუდიის ყოველი კუთხე-კუჩქული მიათვალერ-მოათვალერა, თეფირის ორივე მხარე გასინჯა, სურათების უკან გადაიხედა, მაგრამ ყველფერი თავის ჩვეულებრივს ალავას იღვა.

უცბად გენიოსურმა აზრმა გაუბრინა. სურათი სარკის წინ დადგა და სარკეში ყურებით დიდის გულ-მო-

ამ საქმეში თავისი ჩვეულებრივი ხალისით უნდა ჩაეროის ის ნასწავლი თაობაც, ის მსწავლებლობა, რომელიც მიუხედავთ გაკვირებისა სანთელივით დნება ქართული ერის სამსახურში.

ამ საქმეში ყველა გულმოდგინე მოღვაწე სასეხებით სიიწელობა, ხოლო ის, ვინც თავის ნებთ კიდებს ამ საქმეს ხელს—ყველაზე დიდ ნაყოფს გამოიღებს.

იოსებ იმედაშვილი.

ჭპაჰსტანის დრამები გრავიკაჰი

(წერილი გერმანიიდან, საკუთარის კორესპონდენტსაგან)

მართალია, გერმანიამ დღეს თეატრის ძიება მრავალის მხრივ მიმდინარეობს, მას ბევრი მოდერნისტული შტოები გამოესხა, მაგრამ ყველა ეს ძიება უშთაფრესად ფორმის და დადგმის განახლების გზით მიდის.

შინაარსი, იდეა დრამისა დიდათ არ შეცვლილა, ისე როგორც თვით ცხოვრებას აქ არ განუცვლია საგრძნობად გარდატეხა. პირველ რიგში მაინც ძველი რეპერტუარი მიდის, რომელიც სოციალურ და საზოგადოებრივ მოტივებს დასტრიალებს. იგივე წყვეული კითხვებით და პრობლემებით, რაც ომამდის აწყვებდნენ გერმანიის ლიტერატურას და კერძოდ დრამას ისევე კითხვებით და რაჩნენ და მათი საიდუმლოების ამოცნობას ლიტერატურა ფსიქოლოგიურ რეალისტურ დრამებით და რომანებით ღვალობს.

ახალი ექსპერიმენტები დიდის ხნით ვერ იმაგრებენ

გინებით სურათის ყველა ლაქა და ხახი გადახატა, მხოლოდ ფერები შეუცვალა. ორიოცს წუთის შემდეგ ახალი სურათი მზადა ჰქონდა. ამ გვარად უკვე ორი მშვენიერი სურათი დაამზადა, ერთი მეორეს არა ჰგავდა და ორივე სიმბოლური იყო.

ამ დროს მისულ ფლეკის აღტაცებას საზღვარი არა ჰქონდა.

— საუცხოო! შესძახა ფლეკმა და მხატვარს მხარზედ ხელი დაჭკრა: ასეთის სურათებით ჩქარა ფრანგებსაც-კი გავუსწრებთ და ვავსობებთ. ერთი რამ მაოცებს, რატომ ერთი თიოდვე არ მოამზადეთ? სხვები ხომ ჰხატავენ...

— სხვები? მერე ასე ჰმუშაობენ, როგორც მე? წყნით შეგიტანა სტენლი.

— მართალია, იმათი ნახატო თქვენსას არ შეედრებაო, დაეთანხმა ფლეკი: ორივეს შევიტენ იმავე ფასად სტენლიმ უარის ნიშნად თავი გაიქინა.

— თითო ასი ელირება.

— ასი?

— დიად, ასი.

— ასი ამ ნათხუპნ... უკაცრავად, ასი, ეგ მეტად ბევრია. ვავეწყებდით, რომ სხელი მე გაეფიქვით. კარგია, ნულარ ვევაკრებთ. ორივეში ას ორიოცდაათს მოვცემებ და ექვს ცულს კიდევ შემოგიკვით. იმედია, მკაყოფილი ხართ!

მკითხვაში (მარკინელი)

ნახატე გ. მახარაბლიძის.

ფეხებს, ყოველ ახალ ვარსკვლავს გერმანიის სასცენო ცახე თანდათან ეკარგება თვალმჭერი სხივონობა და ნელ-ნელა მისი ძალა; ძველებურად, ამაყად ანთებენ ისევ ძველ ვარსკვლავებს: ჰაუტმანი და ზუდერლინი...

გიორჯს შემდეგ არაფერს ყოფილა თავის სიცოცხლის დროს ისე პოპულარული ყველა წრეებში, როგორც დღეს ჰერბარდ ჰაუტმანი. იგი ნაწილად სიმბოლოა გერმანიის დღეის სასცენო ლიტერატურის ცხოველყოფისა. მთელი ერის სიამაყეა—მისი კულტურის ძეგლი, ნაცადი და მუდამ მტკიცე ყვარაგენი... შარშან მისი ოთხი წინამძღვარი ეროვნული ზეიმი იყო და მან მართლაც შესძლო მთელი გერმანიის ლიტერატურის გაერთიანება. პრეზიდენტი, რაისი, ჰაგი, მუშათა კავშირები და სხვადასხვა სახის კულტურული ორგანიზაციები ერთმანეთს ეცილებ-

ბოდენ, რომ მოხუც მწერლის დიდი დამსახურება ღირსეულად აღინიშნოს. აქ ვერ ნახავდით რომელიმე ახალ სალი-ტრატურა მიმდინარეობათა მიერ მისდამი ირწონა, „მამების“ დაკონეს, გაახლანდარებას, რასაც სამწუხაროდ თითქმის ყოველთვის ბქეს ადგილი და ჩვენს პატარა ჟეჟენაშიაც კი. ყველანი კრძობა მალეობით, მოწიწებით და სიკარულით იყო აღესილი და ეს დღესაც ასევე რჩება—ენი გაბედავს და იტყვის, რომ ის დაძველდა, დრომოკუჭულია და დღეს მიულ ბელი. გერმანიის ლიტერატურამ ნოვატორობა იცის, მაგრამ ტრადიციებს, საამაყო წარსულს არასოდეს ფეხით არ სრესს. ამაშია მისი ძალა.

და განა მართლაც „მოძველდა“ კი ჰაუტმანი?.. განა „ფიქრები“, „ჰანდე“, „დაძირული ზარი“ მუდამ ახალი ძიებები სახეც არ არიან? ყოველ შემთხვევაში გერმანია ჯერ კიდევ შორსაა იმ იდეალურ ყოფიდან, როცა ამ ღრამებს შინაარსი და სიცხოველე დეკარტებამ. და განა მართკ გერმანია?..

ამიტომაცა ჰაუტმანის შემოქმედება ქეშმარიტად ინტერნაციონალური. მისი ტრებები გერმანიის სინამდვილიდან არიან ამოგლეჯილი, მაგრამ განა ჰენრიხის განცდა, ძიება უცვლად და საკატბრიო არაა? განა ადამიანის სულის ტრეკება და სინამდვილის კრინის გალიაზე გულით დაჯახება ამ ქვეყნიური, ყველასათვის ნათესაური სინამდვილე არ არის?

ამიტომაც, რომ ჰაუტმანის პიესები დღესაც ამშვენებენ ევროპის ყველა სცენის რეპერტუარს და ჩვენშიც ხომ დიდი ხნისა მას ბევერი ჰაეს თაყვანისცემული.

მე არ გავკანდიერდები ასეთ პატარა წერილში თუნდაც ოდნავ შევეზო ამ ბუმბუკაზე შემოქმედებას. მინდა ხბოლოდ ჰაუტმანის სახეში დროიდან ერთი მხატვრული ხაზი ამოვილო, რომელმაც დიდათ დააინტერესა

— კარგი, აღარას ვიტყვიო, უბასუხა უმცხად სტენლიმ.

ესლა სტენლის მერმისი უზრუნველყოფილი იყო. სარკის შემწეობით შეძლო ერთი და იგივე სურათი გადაეხატა, ლაქებისა და ხაზების ფერი და სახე შეეცვალა და დღემო თუნდა თორმეტ სურათის მოამზადებდა.

ფლეკის წაყლის შემდეგ სტენლიმ გადასვამა ტილო ჩარჩოზედ და წაყდა გამოფენაზედ, სადაც დარწმუნდა, რომ მისი სურათები გაიცლებით სჯობდა კურტიეს, ფიუ-მისტის და დე-ბუს სურათებს.

ამის შემდეგ საუბრობდ ისაღილა. იმ ლამეს მიღწევარებისაგან იმის თვალს ძილი არ მიჰკარგებია. დილისათვის არბოდ ახალი სამოქმედო გეგმა დავებდა.

სამწინელმა ცნობისმოყვარეობამ ყოველივე სიფრთხილე დაიფიჭა. სტუდიის კარების გასაღებს ზეთი წაუსვა და ჰწანაობდა, რომ კლიტესაც ზეთი არ წაესცხა. დილის შვიდი საათი იყო, რომ არა ჩვეულებრივად ადლებულ სტუდიისკენ გაემართა, კარებთან შედგა და ღრმად ჩაეუჭრდა.

— ჩემს ბედნიერებას მევე ხომ არ ვანგრეკ? მგარამ ფიქრის დრო აღარ იყო. ახლოს ვიღასიც ფეხის ხმა გაიჟმა და სტენლიმ დიდის სიფრთხილით გაუკეთა კარებს გასაღები. სამწუხაროდ, ზეთს აო ემოქმედნა და კლტემ ჩხაყენი დიწყო.

სტენლიმ უხბად შეალო კარები და შევიდა. წივილისა და ბღავილის საშინელი ხმა გაიჟმა.

მოღბერტი გადაიქცა, პოლიტრა*) სტენლის თავში მოხვდა და არღაცა წაბლისფერმა ოთახში გადაირბინა. სიმბოლისში სული გაბოროტებულ მაიმუნის სახით ფანჯარაში გადახტა,

ელდა-ცემილი სტენლი ერთ ხანს უძრავად იდგა და მხოლოდ შემდეგ მოისაზრა, თუ რა ბედნიერება გამოეცალა ხელიდან.

ფანჯარასთან მივარდა და დინახა, რომ წვიმის მიღზედ ბოროტად აღრენილი და კბილებ-დაკრეკილი მაიმუნი ქვემოდ ჩადიოდა.

სტენლი დაუსტებინა და აღერსის ნიშნად თითები გაუტკაცუნა, მაგრამ დიდებულმა სიმბოლისიჭმა მისის აღერსისა ვერა გაიგო—რა და კბილები დაუქარაქუნა მაიმუნის ჩაცოცდა მიღზედ და წმ. ანდრიას ქუჩისკენ გაემართა აქ ეივლაცა გაჯავრებულ კაცე ელოდა როდესაც მაიმუნი მიუახლოვდა იმ კაცს, მან მაგრად შემოპკრა თავში და მაიმუნი ისევ ამოისაკენ წაყდა. მაშინ იმ კაცმა ჯიბიდან შეჭარი ამოიღო და დაინახა. არსენ კრუტიის მღერტქემ ხელი გააუწოდა, მაგრამ იმ კაცის გაუფრთხილებულმა მოძრაობამ შეაშინა და ისევე გაიქცა.

*) სამხატვრო წამლების დაფა.

შ ე ი ძ რ ე ბ ი — ჰ ა შ ა ტ მ ა ნ ი ს პ ი მ ს ი ლ ა ნ

(ამოღებულია გერმანულ ჟურნალიდან)

როგორც თვით იუბილიარი, ისე გერმანიის სახელოვნო წრეები.

მზავალ მილოცვათა შორის იყო ერთი ცნობილი მიუნხენელი მხატვარის ფერდინანდ შტეგერის ხელოვნებით აღსავსე მილოცვა.

ამ მიძღვნაში მხატვარმა გრაფიკაში განახორციელა ჰაუპტმანის ღრამათა ციკლი.

განსაკუთრებული ბედნიერება მწერლისათვის, ამბობს ამის გამო ერთი კრიტიკოსი, როცა ის თავის ფანტაზიის ნაყოფს, თავის პირმო-ახალ ქვეყანას მეორე ხელოვნის ქმნილებაში განხორციელებულს ჰყოლებს; სულ ერთია: ჰანგებში, პლასტიკაში, ხაზებში თუ ფერებში. ის აშკარად ხედავს—რა ემოციები, აზრები დაბადა მეორე შეიქმნის წილში და რაგვარი განცხივებლება ჰპოვა აქ მისმა შემოქმედებამ.

და ასეთი ბედნიერება მიანიჭა შტეგერმა დიდ მწერალსაც. მან ამ ციკლით, რომელიც შესდგება 15 გრაფი-

კულ სურათისაგან, რეალურად აჩვენა ჰაუპტმანს—რა გვარი ქვეყანა იდგებისა და ტიპების წარმოშალა მწერალმა მხატვრის ფანტაზიაში. თქვენ აქ შეხედითთ ცალკე ეპიზოდებს და ტიპებს ჰაუპტმანის უკდავ დამაგებიდან: „მეტლე ჰენშელი“, „როხა ბერნდი“, „ფლორიონ ვაიერი“, „ჰანელე“, „ფეიქრები“ და სხ. მხატვარმა შესძლო მიწვეული ტრაგედია ამ გაუგებარ ცხოვრებისათვის შეუგებებლად ადამიანისა, მთელის სულიერის სიღრმით და ნერვულ ყოფით ცხად ეყო. უცნაური სიღრმიდან გიქვირან ეს თვალები, მათზე მეტყველებს მთელი ძიება „სიმართლისა“, როგორც სტიმულია ჰაუპტმანის გმირთა ცხოვრების...

ყოველი სურათი ააშკარავებს, რომ ადამიანი თავის თავს მიტოვებული და რკინის გალაშვი გამოწყვედულად გრძობს და მისი შჯებითი ბუნება იტევს უღიღეს სტიქიას, დაკროვილ რისხვას...

ფიქრები ქვეყნის მწარე სინამდვილზე ფოლოადებენ ნელნელა მას ნებას და აღვივებენ ძლიერ ნებას ახალ ცხოვრებადში. აი, „მხივალ კრამუი“... რამდენი რამ სწერია მისი სახის ენერგიულ ნაკვეთებში, რა ფიქრები იშლებიან მის მაღალ შუბლის ქვეშ და ამ მანტიტებურმა ატვლებმა თითქმის ჰოვეს კიდევ ტყვეობისაგან გახსნილი... სინაბოლოურად მხატვარმა ის დიდ ფანჯარისთან დააყენა, რომელიც ციხის დარკიულ ფანჯარის ილიუზიას ქანის. ის დიდ რკინის გალაშვი... მაგრამ დარგოვილი ენერგია ერთხელაც იფეთქებს და ქვეშაირტების მძიებელნი ერთად, მტკიცე ნაბიჯით წავლენ წინ ამ რკინის გალის დისამბურველად.

და აი „ფეიქრებიც“... დააკვრით თვითელ თვალს, რომელთაც ჰოვეს უკვე ქვეშაირტების, დანახეს ბედნიერების მტერი და გასწიეს ერთად მის დასამბურველად. აქ არის ქალი და კაცი, მოხუცი და ახალგაზრდა. აქვე არიან სწულენი და უმულურნი... მაგრამ მათ აერთებს

სულ სამხატვრო წამლებში ამოვანგლული ჰბრუნდებოდა ხოლმე.

— დიდალ, საოცარი ცხოველი იყო, — დაუმტა მწუხარედ ვაჟრის ნოჟარამ. სტენლი გამოემშვიდობა და წამოვიდა.

საერთოდ დიდალ საწყენი და საგლოველი ეხლა აღარა ჰქონდა-რა. უკვე სახელი მოხვეცილი იყო. ჟურნალებში მისი სურათები, მისთან საუბარის ამბავი და მისი ბიოგრაფიები, მისთან საუბარის ამბავი და მისი ბიოგრაფიები იბეჭდებოდა.

ეხლა დარწმუნებული იყო, რომ რაც უნდა დაეხატა, საუკეთესო ნაწარმოებად იქნებოდა მიჩნეული. უკვე სახელგანთქმულად ადამიანის ნაწარმოებს წუნს ველარავინ დასდებდა.

ხანდახან-კი ჰანობდა, რომ მიამენი დაფრთხო და კარგად არ გაეცნო მისის ხატვის ყაიდას. საერთოდ-კი მას შემდეგ მიამუნები შესჯავრდა და დიდალ წყარებოდა, როცა შეეცოხებოდნენ ხოლმე, მეწერალმანის მიამუნს რად დაეძებოდა?!

ა. ახნაზარი

სტენლიმ ვადასწყვიტა მიშველებოდა და წმ. ანდროის ქუჩაზედ ვაგიდა, უკვე დიდძალს ხალხს მოეყარა თავი. ბავშვები, ქალები და ვაჟები, ერთიმულდნენ, ქაღალნი და კაცი ხარხარებდნენ, ხოლო ერთის სახლის ბანიდან მეორეზედ უღლაჯოდ დაჰხტოდა საბრალო მაიმენი, სიმბოლისტთა კავშირის წევრი.

სტენლიმ შეიტყო ვისაც ეკუთვნოდა მაიმენი და სახელონში დაბრუნდა.

სალამოზედ იგი მივიდა მაიმუნის პატრონთან, მეწერელმანესთან, და მაიმუნის ამბავს შეეცოხა.

პატრონმა მწუხარებით გაიქნია თავი.

— დაილუპაო, სიქვა მან: თავის ცნობისმოყვარობის მსხვერპლ რ შეიქნა. საბრალო პონგო სულელმა ხალხმა სრულიად დაფრთხო, შინით ლუდის ქარხანაში შევიდა და ლუდის სუნმა ისე იმოქმედა იმაზედ, რომ ლუდით საუსე დიდ კასრთან მივიდა, თავს-ბრუ დაეხსა და შიგ ჩავარდა.

— დაიხრიო? — შინით შეეცოხა სტენლი.

— დაიხრიო საბრალო, აუნაზლაურებული დანაკარგია! იშვიათის გონებისა იყო! გარწმუნებთ, რომ დიპლომატად-კი გამოდგებოდა. მთელის ქალაქის გზაკვალ იოდა და ამ ბოლოს დროს-კი, როგორც ეტკობოდა, ვიდაც მხატვარს შეეცოხა, რადგან სახლში

ცეცხლის, ბრძოლის წადლის რგოლი; და უეცრივ რწმუნ-
დები, რომ არ არის ძალა, რომელიც შეიძლება ამას
წინ აღუდგეს... ეს დაკოჩრილი ხელები ნაცრათ აქცევენ
ბორკილებს. მტკიცეა მათი ნაბიჯები, ერთბაშად მეტყვე-
ლებს რევოლუციის პიტრციული ძალა და ვასაგების
ხდება. ყოინა: „ხალხი სდგება, ქარიშხალი მძინვარებს!!“
მთელი ეს სურათი ისეთი ექსპრესიით არის გადმოცე-
მული, რომ მოძრაობას, სვლას, გამარჯვების დიდ წყურ-
ვილს აშკარად ხედავთ, ეხებით, გრძობთ; მოლოინი ნება
ამ ჯარის მეტყველებს თითარ მოხუცი—წინამძღოლის—
დიდრონ, მისტიურ თვალგზში...

ქეშმარიტად, ლამაზი და მეტყველი მილოცვა ჰხდა
წილიად ჰაუტმანს მიუხეინის მხატვრისაგან.

თამარ გოგოლაშვილი.

ბერლინი, 1924 წ.

ქართული პინო

„სამი სიცოცხლე“

გ. წერეთლის „პირვილი
ნაბიჯი“—დან ორ სერიად
(ხახვა პირველ სერიის).

ქართული კინო ამ ბოლო წლების იძლევა უფრო ახალ
მიღწევებს. ჩვენ წინ შედევრებით.

არ შეიძლება სხვანაირად წარმოდგენა ქართული
კინოს არსებობის: გარეუე „სამი სიცოცხლის“, გამის
მცლეული—ს და სხვათა, რომ ლიაუე შექმნეს სახე ქართუ-
ლობის და აღმოსავლურ ქედობის.

ახალი დადგმები გეგანდებენ უფრო ახალ დადგმე-
ბისკენ. ისინი იძლევიან პერსპექტივას თანდათან შეწო-
ნოლ გადაბიჯებაში და შესაძლებლობას.

ქართული კინო იღებს გარკვეულ სახეს და იქმნება
ახალი სტილი.

ისახება სახე ქართული ხერხემლის ნერვიულობის და
მოლის სინდრელ ტრადიციებიდან, მოგონებათა ვარიაცი-
ბიდან.

აქედან შედის მსოფლიო კინოში ახალი გამოყენა
თვისი სტრლიზაციით, ამას ეწოდება: ქართული დადგმა.

ეს აუცილებელია, რადგან ყოველი ერის სულიანობა
მეღავენება იქ, სადაც არის მისა თვისი ყოფით.

და ეს ყოფა კი თავს იჩენს მუდამ სიძლიერით და
ყოველ მანერის გამოჩენით, რადგან ყოველი ერი ატარებს
თავის პირტრეტს, ცნობილობის გამძლეობისა.

ვეროპის კინოები ამართლებენ თავის ეროვნულობას.
ამერიკაში, სადაც მხოლოდ მანქანას ხედავთ, სადაც ყვე-
ლაფერი: ქალაქებს, ქარხნებს, უზარმაზარ სადგურებს,
ლოკომოტრებს ამუშავებენ პატარა მანქანები, სადაც გე-
მები ზოპარულ ცეშაქებით დასკურავენ ზღვაში, სადაც
ფერინაიენ დიდი ცეპელოებით, ღირებნულები, ყველაფერი
გაენლეტრონებულა, არ შეიძლება კინო დარჩეს გარეუე
ამის ასახელობის.

იქ კინოს იზიდავს: საკვირვოლება, საოცრება, სის-
წრაფე და მოწინი—მა ყველაფრის.

აქედან იწყება კინოს გადასვლა ხელოვნებაშითვის
საკუთარის სახით და ყოფადობით.

ეს არის კინო და მისი პერსპექტივები.

კინო სახეა კოლექტივობის. კინო გამარჯვებულია
მისიერ სცენებში.

გამართლებულია კინო—ამერიკა.

აქ კინო ტრადიუება, კინო როგორც ხელოვნება
ქეეულია ცირკდ. ეს არის დარჩენა: კინოს ველგარ ულ
გაგეაში და გადასხრა მიუტევებელ გზებისაკენ.

მაგრამ მანდც ეს იქმნება ფანტაზიით და დაუჯერე-
ბელ სინამდვილის ხილვით.

აქ ყველაფერი ამოძრავებულია. თითქოს სურათში
გაცოცხლებულია მკვდარი ბუნებაც. თითქოს მთავი ეტ-
ყობათ კინოს სიჩქარე და სხალდაც. თითქოს მთებიც
აპირებენ ერთმანეთზე გადახტომას. ატრიუტყვას.—აქ არის
მძლავრი რეესურა.

ეს არის ხილვა კინოში შემოკრილ ეტაპების. აქ
აპლოდისმენტები ჩქარა მიდის და თვალს უნდა უფრო
სერიოზული, უფრო გასართლებული კინო.

მაგრამ ვეროპის ზოგიერთი ფილმები ისეე უშვებენ
ისეთ სურათებს, რომლებიც კარიკატურაა აწინდელი
„ბირვის“, აწინდელი ტენაიკის ველურობის.

ეს არის მსუნთქავი ცივილიზაცია.

ამისთანა სურათებს კი მხოლოდ „ეპიკიანები“ ეს-
წრებიან, რომლებიც ღლეებს, ღამეებს ატარებენ რესტო-
რანებში, კაფე—მანტანებში.

საქართველო კი, რომელიც ისეე ტყუა, რომელიც ისეე
მოყვნილია „გაუფელ მთებით“, ცხოველებით, მდინარეე-
ბით, გაუთოვალ გზებით, რომელიც ისეე სახეა პირვანდე-
ლი ბუნების, სადაც ჯერ ცივილიზაციას არა ყავს განან-
ქანებული ადამიანები, ქალაქები, სოფლები, უეეეული იგი
უნდა იძლეოდეს გაუთოვებელ სილაღეს. მოგარდნოლ ამ
ბებს ველორბის ყოფიდან და აქ პირველია კინოში და
უთუთ: სილამაზეს.

საქართველო ხომ ისეე ზღაპრებში, სკურავს ელეო-
ნორას ზღაპრებში (რომ უხაროდა შავი მთები. უძრავი
მთები, მალა აწვდილი მთები) შეუეწვიკველ, ზღაპრებ-
ში და ეს კი კინოსთვის შეუღარებელი და დაუფასებელი
მასალაა.

აქ თითი ჩვენი ქალაქის სხვანაირი შენება, სხვანი-
რი ხილები, მთები, მდინარეები, ტყეები, ქალები და
კლდეებზე აღდგული სოფლები ჰქმნიან მითებს, სწერენ
სცენარებს.

და ეს ჩვენს ხელოვანებს და „სახკინმერეუს“ კარ-
გათ აქვს შეგნებული და ასეთი ღირსებნი კინოსთვის
რომელსა საქართველო ატარებს ყველგან, აქვს შესაფე-
რად გ მოყვებული.

და ამ შესაძლებლობის გამოყენებამ მოგცვა უქვე
თითქმის უნაკლო სურათებიც.

„სამი სიცოცხლე“ მათში უქეთეს და დიდ მიღწე-
ვად უნდა ჩაითვალოს.

ეს ბეგირი მეუ ობი ნაყოფია. მოხდენილადაა გამო-
ყენებული სილამაზე: ფოთის, ტფილისის, მთების და ზღვა
ხომ წარმტაცა და მშეინიერ სურათს გვაძლევსთვის
მთავარისის ღამით.

აქ სჩანს ნიქეური რეესიორი, რომელიც გრძნობს
სურათს, გრძნობს საქართველოს.

აქ არის არტისტები, რომელნიც აშკარად მეტყვე-
ლობენთვის ნიქეს ეკრანისას. ყველა ტიპები კარგადაა
განსახიერებული, ზოგიერთის გამოკლებით სადაც სჩანს
პარიკი.

ნატა ვანძაძე კინოსთვის ყოველმხრივად დაჯილდოვებულია. მას მხოლოდ აკლია გავარჯიშება და კინოსთვის აუცილებელ მანერების შეთვისება. მას აქვს ტალანტი, აქვს იშვიათი სახე, არ როლს კი მიიწევა და მაინცა გაქანება არა აქვს სურათში. ეს არის მხოლოდ განიშუშება უდავო ტალანტის მქონე არტისტის.

ბერიშვილი აქ დამიარე ულ კინო-არტისტად გვეჩვენება. მას ხელს უწყობს როლში ტანი და მიმიკა. მოკნილობა ხომ ებრაელის სრულ სახეს გვეაძლევს მაგრამ აქვს ზოგან უხერხულობა, ამის აცილება კი შეიძლება ერთ-ერთ გამოსვლის შემდეგ.

გელოვანი უეჭველია გრძობს თავის როლს, ამიტომაცაა იგი ბევრ ხაზში ნამდვილი და კარგი. გელოვანს აქვს როლი, რომელიც ვითარდება სურათის ნერვულოზასთან ერთად. როლი დამკვიდრდა უნდა ჩაითვალოს. გრიმი კი მას საკმაოდ ხელს ვერ უწყობდა.

მერაბილი ტიპები უტყუარად არის მოცემული. წარბა სხვაინებად წარმოუდგენელია. ყიფიანს ხელს უწყობს ტანი და ლამაზი სახე. ზორბა, მოქნილი, მკვირცხლი. გამოხედვა პირქუში დამახასიათებელი ადვირ-ახსნილ აზნაურებში, ბოროტების. წარბა სურათს მისდევს ყოვანითი, ყვავევით დასხავის ბაზვას და ესმას. ამ როლს სჭირდება უთუოდ არტისტი. ყიფიანი სჭიმავს ყველა ნერვს. ტონი თავისუფალია.

რუსი ივანე მთვარალი, თავშეუყავებელი—ეს სწორადაა მოცემული. აქ არის „რუსული გაოხრება“ ადამიანის. ბორტრეტი მართალია.

დინარჩენები, როგორცია: კენინა, როსკოპი და სხვები უნაკლოდ იქნა ჩატარებული, გამოყენებლია ბევრ ალავას მისსა. აქ მხოლოდ ზოგ ალავს არ სჩანს ხელი რეჟისორის. რეჟისორი მოისესტებს მასსიურ სცენებში, ირღვევა ანსამბლი. ეს კი უეჭველია ჩქარა იქნება თავიდან აცილებული.

მივლი სურათი კი რაღაც დაწმენდილად მიდის. აქ არაფერია მეტი. ხედავ რომ ნამუშავარია. უეჭველია ეს ქართულ სურათად ჩაითვლება იდეურობის მხრივ.

რეჟისორი გრძობს საქართველოს. მხოლოდ არის ზოგან შეცდომები, რომელიც, არ ვიცი, რას მიუწერება. დღემდე პალატიზმის ტბასთან. აქ არ სჩანს მასისის სიციცხლე. ეტყობა ნაწვლებია რეჟისორის მიერ. ქართული ტიპი უფრო სხვაინარია. უნდა იყოს უფრო თავისუფალი ტონი და რიტმი. არ არის აქ სიმბიარულე, ქვიფი და ჩვეულებნი დღემობის. შესაძლო იყო მოცემა უფრო ცოცხალის ფერებით და უპარკო ტიპებით, რომლებიც საქართველოს ქალაქებში ბოროდდ დღიან.

სურათს აუფუცებს მიუტყვებელი შეცდომა, რომელიც უეჭველია რეჟისორს უნდა მიეწეროს: ბაზვის დაჭერა, სადაც არაა სრულებით რეჟისორის ხელი. ეს სცენა უფრო ცოცხალი უნდა იყოს, უფრო ხალისი. ამ მომენტს არ შეაქვს „დისონანსი“. ეს კი აუცილებელია ამ ალავას. მიუჭიფებებს არ ეტყობათ შეშფოთება, ისინი თითქოს მაცურებლობენ ეს ალავი უარვისისა, თუ არ ვილაპარაკებთ სხვა ეფექტებზე, რომლებიც „აქართლებენ“ სურათს.

სერისი დასასრულს: ბაზვის კვითინი საუფაოზე. ეტყობა ეს შეეცვითაა შესრულებული. ეს კი უთბეკვილობებს ანელემს. იქ ბაზვის ტახავის გადმოცემა უფრო

ძლიერად უნდა იყოს. დარღვეულია რიტმი. ეს დღევითად ჩაითვლება. კვითინი სხვაინარია.—აქ უნდა ტროადღეს ყველაფერი. კინოს ეს ეტაპები დღისინაია უყვე გავლილი იქვს.

მაგრამ მიანიც სურათი (ხადაფოს თვის სიკარგეს. სილამაზე და სისწორე აქ უშუალოა.

სურათის დაღმვის საქმეში მხედველობაში მისაღებია ის, რომ „სახეინმრწეშ“ ალბად არ მოტოვება საკმაო იარაღებით და გაუჭმობებელი აპარატებით, რომლითაც იღებება ევროპაში სურათები. ეს დღი დინაქლისია. აუფუცებს სურათს და შრომა არ ფასდება შესაფერად.

დარწმუნებული ვართ ამ ნაკლის გამოსწორებით უფრო კარგ სურათებს მოგვეცემს ჩვენი ქართული კინო კაიფს პელი.

ცოტა რამ თელავის თეატრზე.

თელავში ნამდვილი თეატრი არ არსებობს: არც ერთი რიგინი პეისა არ იღებება. და თუ ვისესტვის, ან რისიმე სასარგებლოდ იმართება წარმოდგენა, ისიც უმთხვევითი ხასიათით, ცდილობენ, რაც შეიძლება ცოტა ძალებიანი პეისა დასდან, რომელიც არაფერს აძლევს მაყურებლებს. შეიძლება ზოგჯერ ხართი ბილეთი იყიდავს ვინმე, მაგრამ წარმოდგენაზე შემსვლელი კი იშვიათად ნახავთ, რადგან აფიშებიდან უკვე იციან რაც იქნება დადგმული, რომლის ნახვაც საზოგადოებას დროს დაკარგავთ მიანიჩა. ხელმოყვება თანდათან კარკიტურულ ხასიათს იღებს. „ზურნა დაფუკრათ, იქნება მოვიდეს ვინმე“. ა. ს. ეს ფაქტორზე ზოგიერთები თეატრში ხალხს მოყვანს. ეტყვიოდებელი საზოგადოება შეეჩინა ამ მახინჯ მოვლენას და თეატრი, რომელსაც სკოლაზე ნაკლები მნიშვნელობა არა აქვს ხალხს აზრდასა და განვითარებაში, ასეთ სიმახინჯის გამო ზედმეტ ზარავდ მიიწინა. ამ სამუშაო მოვლენაზე არავინ ფიქრობს, თავს არავინ იწუხებს. განსაკუთრებით ეს არ ენატება თელავის ინტელიგენციას, რომლის უმეტესობასაც, სამუშაოდ, თავისი ოჯახის იქით არაუფერს დანახვა არ უნდა. სახალხო სახლის“ აშენება, ჩქარა დამთავრდება. მაგრამ ეს არა კმარა, თუ არ გვეყოლება კარგი სასცენო ძალები, ლექტორები, და არ გვექნება კარგი პეისები, დაგმვაფეხი და თქმულებანი. ეშმაკებს დღინი არა ჰქონიდა, ტიპის ანაზღაურდნენ „ო. ჩვენ მოგვიპოვება თელავში ამისთანა ძალები. ჩვენ გავაცად დახოლოგნებლი ძველი სცენის მოყვარებები, რომლებიც ამშვენდნენ და კიდევც დაამშვენებენ პროფესიონალ სცენას. ესენი არიან: კოტე ქვლიძე, ნაპოლიონი, კ. ონიკაშვილი, გ. ბაკრაძე, ელი ჩხეიძე, ი. შვილი, გ. სიდაონიძე, ა. მარკაშვილი, ბაბო სულხანიშვილი, დები დღიანიშვილები და სხ. მაგრამ სამუშაოდ ნიითორი ვუტრების ვაწო, ისინი გაფანტულები არიან: ზოგი დილოუ მუშაობაზე დაღის, ზოგს ვაჭრობა დასუფუცია და ისე ირჩენს თავს. ზოგი კიდევ გაპაციკია თელავში, ლექმა პურის სადენებლით. ამ ამათი თავის მოყვარები? უპირველესად საზოგადოებამ; მაგრამ ამაში უნდა დიფინროს მთავრობაც. ჩვენ, თუ შევძლიათ—და უნდა შევძლიათ,—სცენის მოყვარების დაქმავიფობა, მაშინ შეგვეძლება მოხსიფოთ მათაც, ერთგული სასახური ხელმოყვებისა. ეს ხელმოყვება მოგვეცემს დაბორწინო ხალხი ნამდვილ თეატრს, რომელსაც თეატრში მოვიყვით არა ზურნის დაკვითი, არამედ ხელმოყვების სიყვარულით.

სოსო მაჭავარიანი.

ღაგა-სოფლის მოღვაწენი

გიორგი ჩხუბიანაშვილი. (ლიტრას ავტოგრაფი).

„რასაცა ვასცემ შენია, რაც არა—დაკარგულია“.

შოთა.

ამ სიტყვების სრული გამართლება გიორგი ისაკიძე ჩხუბიანაშვილი, რომელიც 30 წ. მეტია მოღვაწეობს ქ. თელავში, და ამის აღსანიშნავად მის პატრიის მცემლებს განუზრახავთ შესაფერია თუბილეს მიწუიობაც.

თელავში არც ერთი საზოგადო საქმე არ გაკეთებულა ისე, და არც გაკეთდება, საცა გიორგი არ იღებდეს მხურვალე მონაწილეობას, თუ კი შეიტყო; იგი ახლა თითქმის 35 წ. მიწუწულობს; დაიბადა ს. რუისპირის ერთ ღარიბ გლეხის ოჯახში. მამა აბრწ. გარდაცვალა და მის დედას დარჩა საზრდელად ექვსი წერილ-შვილი, თითქმის პატრონი არ ჰყავდათ, სიმბილ-სიცილე სიტიტულემი იზრდებოდა ეს ოჯახი. გიორგი დადიოდა ხარში, მუშაობდა ზვარში, გუთანზე, აგურხანაში და სხ. ამ წვალემა-დაგვამში გიორგიმ თავის აზნაანებთან კამეჩის ბეჭედ ისწავლა წერა-კითხვა, ბოლოს სკოლის დირაჯად მსახურობდა, რა წინეცი-კი იყო ამ სასწავლებელში, ყველა გადაიკითხა, 19 წ. დედა მოუყვდა. ჩამოვიდა თელავს, დადგა მოჯამაგირედ, მზარეულად, შემდეგ ფოსტაში წერილების დამრიგებლად, ხან დღიურ მუშად და სხ. მან კარგად შეისწავლა ხალხის ავ-კარგი, და როგორც გაბიროვებას და წვალემაში გამოზრდის, იმარადეობდა ყველა ღარიბ-ლატაკნი და შეძლებისა-და გვარად ეხმარებოდა. ბოლოს ამ მიზნით ვაჭრობაშიც ჩაება: „იქნებ ე-შოეო რამე, და სურო მეტად დივიზარო გაჭირებულთა“. გაჭრობა კარგად წაიყენა, გამდიდრებაც სულ არ უფერია, მისი მათილი შემოსავლი საზოგადო, კეთილ საქმეებს ხმარებოდა: წ. კ. გ. ს. თელავის განყოფილება 1916 წ. შესწირა ასი თუხანი (რომლის წლიური სარგებელი 60 მან. ხმარდებოდა ღარიბ გლეხთა შვილების სწავლის ფულისაგან განათავისუფლებას, თელავის გროის სკოლას და რუისპირის სკოლაში), თელავის წინეთსაცეს 100 მან., სოფლის სამეცნიერელოებს უწყურად ყურნალ-გავთიებს და წიგნებს; თელავის მახრამში, სადაც-კი დააპირებდენ წყლის გამოყენას, გიორგი ეხმარებოდა.

ქ. თელავის ციხეში გამოიყვანა წყარო, სპარტა-

*) ამ წყაროს მარმარ-ბლის ქვაზე აწერია „რასაცა ვასცემ შენია, რაც არა დაკარგულია, 1922 წ. გიორგი ისაკიძე ჩხუბიანაშვილის გამოყვანილ“.

კელთათვის თავის ხარჯით ააშენა სახლი, საცა მოაწვევს ბიბლიოთეკა, მონაწილეობა მიიღო თელავის მახრის სკოლების წეეთებაში; თუ სადმე ნახავდა უპატრონო ბავშვს, აბინ-ვებდა, თავის ხარჯზე ზრდიდა, უპატრონო ავად-მყოფთ, ღარიბ-ლატაკ-საპყართ ეხმარებოდა; მის ხარჯზე თელავის საცხობიდან რავედნიმე ღარიბი ოჯახი იღებს პურს

დღეს თელავში შენდება სახალხო სახლი. ამ სახლის გიორგიმ შესწირა სამი ათასიმედ აგური, და სხეებსაც შეაწირინა ზოგს აგური, ზოგს ღვინო, თვით გიორგი სა-აღმშენებლო კომიტეტის წევრია და ამ სახალხო სახლის დასრულებას დასტრიალებს თავს; წევრია აგრედვე თელავის გლეხობის, რომელსაც თვისი წვლილით ეხმარება, პირველი ნაბიჯი გადადგა წერა-კითხვის უცოდინართა სალიც-დაციო კურსების დაარსების საქმეში, ტფილისში გახსნა სასტუმბო „მასისი“, რომლის წმინდა შემოსავლის 20 პროც. თელავის სახალხო სახლის და უპატრონო ბავშვთა თავშესაფარისათვის გადადის.

გიორგის მავალითი გვიჩვენებს, რომ ქართველ ხალხს კიდევ შერჩენია თვით მოქმედების უნარი და სიკეთის რწმენა; მის წიალიდან კიდევ ბევრი გამოვა გაჭირებულთა დამამარე, რომელთაც სხვისი ქირი თავის ქირად მიანჩნიათ. აი, სად მართლდება დიდებულ ილიას სიტყვები:

„რომ ბედში მყოფი შენ ძმად მიგანდეს მგ ვერაფერი სიყვარულია, საქმე ის არის კაცს ის უყვარდეს, ვინც ბედისაგან დაჩაგრულია!

მომავალი.

ზაპი რითევი

მეწვევა სედა დაბინდული დროგამოშვებით, ქარიან ქუჩებს ავადენებ ფიქრს გარდასულზე; თვალში წამიკრთის შენი სახე მორლილ ფერებით ბაგეს რომ გირხეხეს მუდამ ლექსი ლურჯსა ასულზე.

შენ იმ დღეს ისე შეცარის შეხვედი ღმრთილთ, როგორც ფერმკრთალი შემოხედვა დღეს ჩემს დიდის, ო, მაშინ მივხვდი! მე გხ მიძეეს ეკლის ცთამილით, შურისძიება რომ აღვიძარ გულზე ვინდეტის!!

ავადმყოფ ფიქრებს ჯერ არ ახსოვს ღამე ნათელი; მთვარეს ტრატური გადასურლოე სამელოვიაროდ... შევალამ იწვის შვე რითემბეთ, როგორც კანდლი, და ფეჭკობ: ამ ბედს რომელ გუზბეთ გარდაეუარო!?

სარკმლის მიწაზე მოსკდება თეთრი ფრინველი, როცა მე ვტოვებ გაწამებულ ოთახის თაღებს, სადმე ყრუ ქუჩას შევეფარვი და ღამეს ველი. ღამეს დათენითოს შეშლილ ღამეს, ღამეს წამებულს!..

ვალენტიანა.

სპარსული მუსიკა

(სოლომიზაცია)

სპარსულმა მუსიკამ ჯერ ისევ უძველეს დროიდან დაიწყო გავრცელება აღმოსავლეთის ხალხში. მას სწავებლობდნენ როგორც პრაქტიკულად, ისე თეორიულად, რასაც ამოწმებს ტერიმინოლოგია, რომელიც მოიპოვება ქართულ, არაბულ, თურქულ და აღმოსავლეთის სხვა ხალხთა მუსიკაში არაბებმა სპარსეთის დაპყრობისას შეითეს სეს მათი მუსიკაც... ოსმალებმა კი ყოველ ერზე გვიან გაიტანეს სპარსული მუსიკა. პრინცი კანტემირი¹⁾ თურქულ მუსიკის დასაწყისს მიაწერს სულთან მურად IV მიერ ქ. ბაღდადის დაპყრობის დროს (1638 წ.), როდესაც 80 ათასი ტყვე გადაურჩა სიკვდილით დასჯას²⁾ ტყვე-მუსიკოს შაჰყლის ლექსის და დეკორი გავლენით**).

საქართველოს მრავალი თანამედროვე აზული, საზნადარი ძველ მშობლიურ მუსიკასთან ერთად თავკამოვლედ ინახავს სპარსულ წარმოშობის დროინდელ ჰანგებს, რომლებშიაც ნაქებია მზის სხივები... ასეთი ჰანგების შინაარსი, 17 საფეხურიან ჰამმის მოწყობილობა, რითშიცა, ფარდების სახელი და სხვა ბევრი საშუალო ტერიმინები—ყოველგვარ მასალა ძველი ირანის მუსიკის გასაცნობად.

პირველ მაგალითად მოვიყვან საქართველოში არსებულ ფარდების სახელებს: ჩვენს საზნადარი ფარდებს (დიატანური) შემდეგ სახელებს უწოდებენ: რასტი—C (ვემირიობა), სისწორე, პირდაპირი; ზილი—D (ვაჯი, მაღალი³⁾); ჰუმი—E (უღიდებულესი); დუგა—F (მეორე ხმა); შაში—G (მეფე⁴⁾); დივანი—A (საგანმეფო პირი) და ილია—H⁵⁾).

აკადემიკოს ნ. მარის მიერ მოყვანილი „სპარსული მუსიკის ტერიმინები ქართულში“⁶⁾: ჰუსინი, ლუგა, ჩარგა-მუხალიფი, შაჰნაზი, ფა-მუხალიფი, ნოურუზ-არაზი და რასტი⁷⁾—წარმოადგენს ჩვენებურ დულჯეს თვლების სახელებს.

არაბებს ფარდების სახელები სხვა აქვთ; ის არ შეეფერება არც ზემოხსენებულ ჰამმითა მოწყობილობას და არც მათ სახელებს: I—ჩარგა (მეოთხე ხმა), II—ნავა (ნუშუარბა, ტირილი, ცრემლი), III—ჰუსინი (იფულისხმება იმამ ჰუსინი), IV—აჯამ (სპარსული არ სპარსეთი), V—რასტი, VI—დუგა და VII—სხვა⁸⁾. როგორც ეტყობა, არაბებს ძირითადი სპარსული ჰამმა შეუცვლიათ და იწყებენ მას მეოთხე საფეხურიდან, რის გამოც იმათ რასტში მეშველად საფეხური ეწყება⁹⁾. ა. ს. რაზმაძე ამბობს, რომ „არაბნი ტონებს აღნიშნავდნენ ალფიფიტის ასობით: ალიფ, ბეი, გიმ, დალ, ჰეი, ვეი, ზანი; ანუ პირველ შვიდ ციფრებით: იქი, დუ, სე, ჩ, შარ, ფანჯ, შეშ, ჰათუ“¹⁰⁾. ორივე მაგალითი ციფრების წყობას ეკუთვნის; პირველი არაბულს (ჰაბჯადი¹¹⁾), მეორე სპარსულს. საჭიროდ მიმაჩნია აღვნიშნო, რომ ძველ სპარსულ ხუთ საფეხურიან ჰამმს (ჩინურის მსგავსად) იქს ციფრების სახელი: C—იქქა, D—დუგა, E—სევა, G—ჩარგა და H—აჯამი. სპარსულში მიმატებული სუფიქსი ციფრებისა „გა“ არის წმადტე ჩინურ რიცხვის დაბეჭდვებისა: იგა 1, ლანგ 2, სანგა 3, სიგა 4), უგა 5, ლეიგა 6, ჩიგა 7 და სხ. 12). „გა“ უნდა შემოიპყროლდეს ჩინეთიდან

სპარსეთში შემოსულ ჩინურ ხუთ-საფეხურიან ჰამმს, რომელიც (გა) ნიშნავს ფრინველების ხმებს¹³⁾. ჩინელების ლეგენდა ამბობს, რომ „ბოვდიანს ხუნდის (2697 წ. ქრ. წ. ერთ ბერს მოუსმენია ფენიქსების გალობა და ამ ხმების მისაბაძვად მოეგონა სალაზარი¹⁴⁾. „გა“ ჰინდურ მუსიკაში მესამე ხმის სახელია¹⁵⁾. ჩვენებურად „გა“ გალობას ნიშნავს¹⁶⁾ და ძველ დროს ერთ კერასაც უწოდებდნენ¹⁷⁾.

სპარსელები „გა“ „გაპ“—საც უწოდებენ (დრო კუთხე); ჩემის აზრით შემდეგშია მიმატებული ასო „პ“, რადგანაც თვით ხმების სიმბოლიური სახელებიც გემოწმობს, რომ ჩინურიდანაა გადმოკეთებული: შაჰ, დივანი, ჰუმა; ჩინურში: კუნგ (მეფე), ტმა (სახელმწიფო საქმი), ტმანგ (მინისტრი)¹⁸⁾ და სხ... ზოგა ჰკონია, რომ ჩარგა არის ბერძნულიდან გადმოთარგმნილი სიტყვა „ტეტრაზორდ“¹⁹⁾, მაგრამ ეს შეცნობილია მიმანია; ტეტრაზორდი სპარსულად უნდა ნიშნავდეს „ჩაპარ თორას“²⁰⁾ თათხ სიმი ანუ ოთხ სიმიანი საშესიკო საკრავი (ოთხხალი)²⁰⁾...

თვით ირანში ვერ ვიპოვე ტონების გარკვეული სახელწოდება. სპარსული საზნადარიები ფარდებს არქმევენ მელოდიების სახელებს და ეს მელოდიები შეიძლება შესრულებულ იყოს სხვადასხვა ტონით. ე. ო. ტონი „C“ შეიძლება იყოს რასტიც, დუგაც, ჩარგაც და სხ.

სპარსეთში მოგზაურობის დროს, როცა ვაგროვებდი იქაურ კლასიკურ და ხალხურ მოტივებს, სხვა მრავალ საიტ ტერუს მელოდიას შორის მე მომიხდა აგვრდევ იმამ (წმინდა) ჰუსინის²¹⁾ (+ 680 წ.) სახელობის ჰამმის ჩაწერაც, რომელიც მომაკონებს თიანე ნაოლისტემეგლისადმი დაწერილ ჰიმნს²²⁾. ამის გარე უნდა ემსარგებლე ევროპის მუსიკის ხმების სოლომიზაციის მაგალითით:

როგორც ისტორია გადმოგვცემს, პერიკლი ვილი (995—1050) სარგებლობდა ხსენებულ ჰამმით, რათა მოეხდინა ტონისა და ნახევარტონის შორის არსებულ განსხვავების დღემინსტი ცია:

Ut gaent laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum
Solve polluti
Labi reatum
Sancte Johannes!²³⁾

აქედან წარმოიშვა პირველი ემესი ტონის სახელწოდება: ut, re, mi, fa, sol და la²⁴⁾. როგორც სჩანს, აღებულია პირველი მარცვალ სტრიქონის თვითნებურიველი სიტყვის; უქანასტეული „SI“ არის პირველი ორი ასო ჰიმნის უქანასტელ ორი სიტყვის შემდეგ. მე-XVII საუკ. ი. ლონის მიერ „Ut“ შეცვლილი იქნა „Do“-თი²⁵⁾.

ასეთვედ მაგალითის იქლება სპარსულ მუსიკაში ჰიმნი იმამ ჰუსინისადმი:

راست گویان
حجرتی به
ترا میکوندکه
حسن اشو از جور
مخل به
عراق

[ჰიმნის შინაარსის მოკლე კომენტარი: ამ ტექსტში მოხსენებულია, თუ ჰუსინი როგორ ეწამა სპარსეთის (არაკის) დამოუკიდებლობისათვის. ბრძოლა მოხდა ჰიჯაზ ქალაქთან 680 წ., საცა იეზიდის წარმომადგენელმა—შემგრამ

სპარსეთის ჯარი დაამარცხა და აწამა მათი მეთაური ჰუსინი თავისი 72 ნათესავით. სპარსელებმა ჰუსინი წამიანად აღიარეს, რის შემდეგ ყოველ წლის თავს (მუჰარამის თვე) სპარსელები გლოვობენ. ქართველ საზოგადოებს

¹⁾ შენიშენები. იხ. ამ წერილის ბოლოზე.

ბევრჯერ ენახებოდა ქ. ტფილისის ქუჩებში სპარსელები მუხსი, ვახსი, ჰუსეინ²¹—ის ყვირილით რომ თავში ხმალს იშენენ. მკრთეთესა და შავ დროშებზე რომ ხუთი თითია გამოსახელი, ნიშნავს ჰუსეინის მოკრპო ხელს, რასაც და-მღერანი სწავლულ მგლოვანობის თვისს.

სპარსული ხელოვნება მთლიანად იმ მიმართულებ-საა, თუ რა ტანჯვა განსტყლია მათ მხარეს: მინიატურე-ბა, ხალისობა და ყოველგვარ სურათებში მხეცებზე ნადირობა; ზღაპრებში—დედებთან და გველაშაპებთან დაუშოებარებელი ბძიოლა; მუსიკაში—ლიფონიური პოემე-ბი²²) ავ სულების დამხობა სპარსეთის განთავისუფლებას ნიშნავს—ამის გამოთაა აკრძალული სპარსეთში სასულე-რო პირთადაც საერთოდ ხელოვნება...²³)

ამ ჰინის მგლოვანია მოყოლილია ხუთ ძირითად ტონზე; ყოველი სტრიაინის პირველი სიტყვა იწყება გან-საზღვრული ტონით: რასტ—C, ჰიჯაზ—E, ნავა—D, ჰუ-სეინი—G, მუხალიფ—A და არაკ—c (ოქტავის). თუ ჩემ მიერ ზემოაღნიშნულ არაბულ სახელოვნებებს ჰინის სტრიაინთა პირველ სიტყვებს შევადარებთ, გამოირკვევა, რომ თვით სპარსელები ძირითად ტონებს იმავე სახელებს უწოდებდნენ, რომელნიც შენახულია არაბთა ხმთა რი-გებში: ნავა (კრემლი), ჰუსეინი (იამ ჰუსეინი), აჯამ (რიფე არაკ—სპარსეთი) და რასტ (ქუშაირიება). რაც შეეხება ჰამის დანარჩ ნორ სიტყვას ჰიჯაზი (ჰიჯაზელ-ნი) და მუხალიფს (მტერი), ამაზე შეიძლება ვსთქვა, რომ არაბთა თეორეტიკოსები იმ მნიშით, რათა გამოეცვალათ ჰამის აზრი,²⁴) ეს ორი სიტყვა შეცვალეს ძველი ტერ-მინებით—ლუფა, სევა და ჩარვა,—რითაც შევიდეს იდი-ატონიურა შეიდ საფეხურიანი ოქტავა...²⁵)

სპარსულ 17 ნაწილიანი (ხომანიტული) ოქტავა თი თქმის ყველა ისტორიკოსებს აქვთ აღნიშნული სხვა და სხვა განმარტებით²⁶). ჩემ მიერ მოხდენილ ცდით (მონო-ხორდალ) მე გამოაკრევი შემდეგი დამოკიდებულებანი ხრომატულ ჰამის ინტონაციათა შორის: C—D, D—E და G—A იყოფა სამ თანაბარ ნაწილად და თვითეული ნაწილი შეიცავს სამ კომპას; F—G და A—c განიყოფე-ბა ოთხ ნაწილად და შეიცავს ოთხ-ოთხ ლომისს (ლიმბა დაახლოვებით 1/4 და კომპა 1/4 ნატურალურ ნახევარ ტო-ნისა)²⁷).

დასასრულ აღენიშნავ, რომ ევროპის მუსიკის სო-ლიზაცია აღმოსავლეთის მიმართადაც მიმართა. თვით გვი-ლოს მიერ აღნიშნულ სოლიზაციის ხელის თითებზე გან-მარტების მაგალითსაც²⁸) ეს დავთ ძველ აღმოსავლეთში: ჩინელნი მეცენიერნი ხო-სუი და ჩინანგი თოჯინათ კონ-სერვატოვში არწმუნებენ თანამემშობლებს, რომ მათ ჰამ-ში შეიქცეულ ხმის ჩამატება იგივე ხელს შეეძლებს თითის ჩ.მატებათა²⁹).—ქართულ ქორიკონს ხელთს (ხელი) უწოდებენ³⁰), რაზედაც მოყოლილია ჩვენებური ხმები; სპარსულნი ზემო მოკვანილი ჰინით ჰუსეინის მოკრპო ხელს დასტრიაინ ხოლმე და ჰუსეინის ხელს მათში ის მნიშვნელობა აქვს, როგორიც ჯეგას ქრისტანობაში.

სპარსული მგლოვანი მგლოვანის განსწავლავს მუსიკალურ ხელოვნებაში, მაგამო თანამედროვე მეც-ნიერთა მიერ გერჯკობით უწყობადობადაც მიტოვებულია. ზოგი ტერიმინის მნიშვნელობის შესახებ შემდეგ.

აღ. ოღანეზაშვილი.

თქმულეა, რომელიც წაავსებ ამ ამავე: თურმე ერთი გველაშაბი აზანებდა მკვანას, ევრაივს გვერდით მოუხებია, ბოლოს ერთმა მუსიკოსმა პუსიკის დაკრით ისე გააბურჯა გველაშაბი, რომ მოუხ-ლოვდა, მზავიო ჩასცა და მოკლა. შეიღებოდა ქ. კარგათილი სიმღერა—მუსიკის სახელმძღვანელო. გვ. 70 (თქმულები მწიგნობრებზე).

1) ოსმალური ევრა. შილილი თათბოლარ მაჯმუისი" 1381 ჰიჯრი № 3, წიგ. II.

2) საცუტეტი—Ист. муз. 23.

3) ზალი—ქართულ მუსიკაში მუხთუე ხმის სახელია (ღეგრაბა-1878 წ. № 17).

4) ჰუსა იგივე ჰიმაიუენ (ჯაზიბ-ბეგ „Объяснение Вост. На-писей" 613).

5) შეიღებოდა—ქართულ პარველ ხმის „გელმწიფის კილო" (კარბეშვილი. ქართული საერო და სასულიერო კილოები" 35).

6) ნ. მარბი—Текст и разсык. по Армян.-Груз. филол. V—65.

7) განმარტებანი, რქვე.

8) ოსმალური—გველაშარ მუსიკა" და ქაიხიშ—ვეფენდის „ა-თა დარსლოარ" 14.

9) რაზმანი—Муз. Словарь. „Арабы и Персы".

10) რაზმანი—Очерк ист. муз. I—50.

11) არაბული თელა ჰაჯე და ევრაილურ ან სირიულ აღფა-ეიტის მიმატება. იხ. რ. ჰაპაქტუტ „Азбука Вос. и Зап. языков" გვ. 5, 20.

12) ბეღელი—Путеш. Испаня, Пекин, Дербент и К-поль-II—188.

13) პოპოვი—Кит.-Русск. словарь I—86

14) კოროტკოვიც—Китайцы и их цивилизация" 429 ფერ. Вест. Европы" 1894 г. № 6 (Кит. Муз.). ფენკეს სპარსელები

„უფროსს ანუ მუსიკოსს (რომელიცავე წარმოიშვა სიტყვა „მუსიკა"). კულოდებენ. მის შესახებ არსებობს ლეგენდა: ვითომ და ნისკარტი სქე-ია დღესუკანებ გრძელ და ავღენიანი (ნახეგრებიანი) და ქუ-ნთქის დროს უნის საშუალებით სხვა და სხვა ხმებს ღებდა ხოლმე (იხ. ოსმალულ შამსადინს ხამი ბეგის ენციკლოპედურ ლექსიკონში ორივე უმღერანი).

15) ბრატლო—Ист. Муз. I—16.

16) კარბელაშვილი ქარა, სავრო და სასულ. კილო. 7.

17) თაყაიშულო—წმ. ნინოს ცხოვრება 23, 24. ნ. მარბი—„Богы Языческой Грехии" 17.

18) საცუტეტი II.

19) ასე ავღარიც ცნობილია ჰაჯიბეგოვა (არშინ მალა-აღინის ავტორი) 1920 წ. ერთ მიხედვებაზე; პასუხი დაწერილებით იხ. ჩემს წერილში თაორულ გახ. „ახაბარ" 1920 წ. № 30.

20) შე დარბე ბერძნული და სპარსულ ფსალმუნის მუსიკალურ ტერიმინი: 92—3, 144—9; ჩარვა ყორბანოვა; (Кавказская музыка) შამსადინსა სომურ საკლებში მოუხებ ხმას; გაბაბაქლიანი (სომხ. „მეგატირან" გვ. 139) დარბეის ოთხ საკანს: მიწა, წყალი; პაქარი და ცცელი.

21) იმამ ჰუსეინის შესახებ დაწერილია იხ. კალმასობა 69, აღიკაშვილი—სპარსული და იქვეთი ქართველები" 292—300.

22) ირანე ნათლისმცემელისადმი ჰინი დაწერილია VIII ს დაიკავს პაულის მერ. იხ. რაზმუოვისი „Шерков. пение в Рос-сии" 197.

23) შიი წინდა ოიანენ იგივე სომხურში: ასწენ ცოლი-ნიბა ფოშ ეკურპ, პაგენი ბიწურებესსა ცერან ხალ, ბენკორტ, ჩათა შედელ-თ შინანა (შენი) წარბოს-თქვან პაოუქქ—დან აღმებული: მარღებებია (ყვლის) ფართო ფო, ე. ვი, მა, ზო, ნე და პა.—საკვირვებებანი საკვირო შენი. ს. თამაშენ. დასაიკრ. გვ. 3.

24) საცუტეტი 73, 159.

25) ნე-მეცა—Основы музыки" 128.

26) სისქოლის მიხედვით ჰიჯაზელი ტრემლილი მოსტეკამდენ, რომ ჰუსეინი ეწმა მტერი ივან გამოთ ერთკაცს.

*1) ასწენულ ოპში ვიოლორ ხააკაძე მონაწილეობდა ჯარის უფ-როსად. ა. ფურცელაძე—ხანოლა, 897. საქართველოში

27) სპარსულ მეოთხე სიმფონიაში ინტერვა სპარსულ გმირობის ბრძოლა ოპერის წინამძღვრ. იმ. ჩემი წერილი „თეატრი და ცხოვრება“ 1915 წ. № 83.

28) ამა 1924 წ. ამიერ-კავკასიაში საბჭოთა ხელისუფლების მიერ აკრძალულ იქნა ასეთი მხედრობა („შახსი-ვახსი“), რაიც სასიცილო პოლენად უნდა ჩაითვალოს.

29) ტექსტიდან ამ ორი სიტყვის ამოღებით ეიხებმა: „უხუზინი სპარსულმა“ აშუქდა.

30) თუქ სპარსული ძველბუფრი ოქტავა იყოფა 17 წაწილად; შეათე სატუნქში ალი ფრაიშის უნდალა შემოვლო ბერძული ინტერვალში, მაგრამ ვერ მოახერხა, ვინაიდან თანამემამულეები აუჯანყდნენ (რომანი 1—73), ჩვენ მოგვგვებმა სხვა პანეი ზუთ ხნაზე მოწყობილი შემდგის სახელებით: მასნაფ, მანაფი, ფალაფი, ჯოვპარი, დეინი და მოვლაფი (ოქტავა). ეს პანეი უნდა გვეთინოდეს ცნობილ პოეტ-მუსიკოს ჯალალედინ რუმს (1207—1273).

31) სტეკტი—„Ист. Муз.“ 25. ჰესტორიოლოგი 29; ნაუშინი 1—85; რიშინი 1 73, რახნაძე 1—50; ლ, ტურინგი ნ. გ. 8. ქლმ-პოლი Учение о слуховых ощущениях 309 და სს.

32) ადმინისტრაციული ერთეულებების განსაზღვების შესახებ იმ. ჩემი წერილი „ტრობა“ 1922 წ. № 267. ქართულ ზმების ინტერვალების მოწყობა უნდა მიეწეროს აბდულ მესის. ამ უკანასკნელს სპარსულებზე ცნობად და გვანებ იგივე აბუალისინა უნდა იყოს; ესარგებლობ იმ შემთხვევითაც, რომ ჯამ დროს სპარსეთში მგერ ქართველ პოეტს გაუთქამს სახელი მხოლოდ არაბულ ფსევდონიმით: მასულ ბუნ სად სლუფენ-მან, ჯორჯანი ფსიხ; პირველი მანუ-ჩენის და შურე ქვიჯაფის კარის მგოსანი. იმ. ს. კახიანი *Крат. обзор Ист. перс. поэзии* I 65.

33) იმ. „გვიღოს ხელი“ ნაუშინ „Ист. Муз.“ 1—207.

34) რახნაძე 8.

35) ქართული მელთა არ მიაგავს ბერძნულს. *А. Муравьев—Грузия и Армения* I 302.

როდესაც რუსეთის პროლეტარიატის ცნობიერებაში საბუღისწერო ინტელიცია იშვა:

„სხვა არ არსებობს ველი შევლისა“

„ამაში იყო“ ოქტომბრის“ ავტორების“ განცხადებით

მიხედვლად ლექსი სუსტია შედარებით ცხრას ჩვიდმეტ წელთან“ კონსტ. კიკინაძის „ვალერი ბაიუსოვს“ დაწერილია ჩვეულბუფრი დია ფერებთა ვაცილებით მაგარი გ. გორგაძის: „პროლოგი“, ჩვეულბუფრივად კარგია და სადა გ. ქუჩიშვილი. ნ. ზომლეთელი („მარანი“) სწინადად ამარტივებს პოეტური სიტყვის ექსპრესიას. ლექსი აკალი ხერხეზელი და გამპლუბა. ასეთი ტონი, იოლ გაგეპასიან ერთად, იოლად გაეფეცდებო.

კოლუ ნაღირაძის „წითელ მიედანში“ უხ-ად არის ჩაღრღობი პოეტური ინტელიციის სითბო, რუსული რასის ისტორიულ სიმბოლოდ პოეტს მიაჩნია კრემლის მუდამ მღუმეარ, მუდამ მარადილუი გამობუნება.

რუსეთის გული, სისხლის ფერი, სამარადისო,

მოსიღუმელ შენია კრემლი, მისი კედლები ხავსს ჯავართი; მან შენთვის ბერი და დღეობა ტყემლი და ახსოვს შენი რისხვა და ჯავარი.

აქ აწამებს ხალხის რევოლუციონერი სტენკა რაზინ. აქ მოხდა მრავალი რკინის ცდა რუსული ბუნტარული სულის გასაღუნად. მაგრამ კრემლი აგაჭკავებული ეოლოდ მინც შურისძიების მიქნევაეუ წამებს... მთლიანი შოთბექუდებულე მაგარია. თუქ ხშირია დაქვიმულ სტრიქონები...

კარგია დენმა შენგელაის „ჯავანშიანი მატარებელი“. ძნელია ავტორის ძიითადი იდენს დაქვარი. არის მრავალი შესაძლებლობა ყოველგვარი ვაგებისათვის. პ. ნოხაძის: „დღე და ღამე რევოლუციის“ არ არის თავისუფალი „ლიტერატურული ვალენებისაგან“. განსაკუთრებულ სახიფათოა „ქრონიკალური“ სტილი და ის ცინოგრაფიული ანტრუაჟი, რომელშიაც ვითარდება ფაბულა. ჩვენ დავუკლთ დასასტრესი. აღსანიშნავია მხოლოდ ზოგიერთი გრამატიკული დეფექტი, რომელიც არ იცის დამატარალი: ავტორს თუ კორექტორს.

ოიგინაზიური პროზოდან დაბეჭდილია კიდევ პ. ირეთლის „ზღვის ნაივი“ და ივ. იოსელიანის: „უკანამასკინელი ბარაკადა“.

თარგმნილი ლიტერატურა წარმოდენილია შემდეგი ავტორებით: ალ. ბლოკი, სერგეი ესენინი, ბორის პასტერნაკი, მაიაკოვსკი, ტახინოვი, ალექსანდროვსკი, ილ. ერენბურგი, ვერპარნი, ანდრე სამოსნი, მარსელ მარტენი.

მე მომწონს კონსტანტ. კიკინაძის მიერ ლამაზად თარგმნილი ა. ბლოკის „სკეიფები“ და ილ. ერენბურგის „ტრესტი დ ე.“ (თარგ. ს. ჩიქოვანის). მკითხველი ადვილად შეამჩნევს ერენბურგის წერის მერანას პ. ნოხაძის რომანში (რასაცერველია, მეტად მდარე იმიტაციით). „ტრესტი დ ე.“-ს შესახებ ჩვენ გამოთქვამთ ზოგიერთ შენიშვნებს, როდესაც დარწმუნდებით რომანის ზეკუდი.

„ნაიათბი“-ს უკანასკნელ განყოფილებაში საყურადღებოა ს. დედვარიანის: „ოქტომბერი და ინტელიგენ-

ზიგლიოგრაფია

„პროკულიარული კონსნაპიტი აკონიტიკური ეკონომიისა და სახაოთა უფუხავა-აღაფუხავოლისა“

შედგენილი შ. მურავიოვის (ჯინჯევლაშვილის) მიერ.

წიგნი წარმოადგენს კონსპექტს, დაყოფილია თავებად, შედგენილია კითხვა-პასუხის მიხედვით. როგორც შინაარსიდან ირკვევა, ეს წიგნი სახელმძღვანელო არ არის, ამ სიტყვის სწორე მნიშვნელობით იგი უფრო დაამხმარე საშუალება პოლიტეკური ეკონომიის და საბჭოთა აღმშენებლობის შესწავლის დროს. და როგორც ასეთი, უსათუოდ კარგი წყაროა იმ სტუდენტ-მოწოდებთათვის, რომელნიც ამ საგანს სწავლობენ. თვით მასალა ამ წიგნში საზრთანად არის დალაგებული: ავტორის ფართო უსარგებლობა ენობილი ავტორების (პროფ. ლუბინოვი, კაჟუკი და სს.) შრომებით. სამწუხაროდ წიგნს ახლავს ნაკლი ენისა და სტილის მხრე, რაიც ავტორმა შემდგვი გამოცემის დროს უსათუოდ უნდა აიცილოს.

იხ.

„მეტოდი“ № 6. მორიგი ნომერი მიძღვნილია „ახალი ისტორიის პირველი ავტორების“ ელადიმერ ლენინის და ლ. ტროცკისად. საესებით არის დაცული ოქტომბრის ტონი და ახალი განცდების სურნელები.

პირველ რიგზე: ირ. გამრეკლის მიერ დაწერილი პორტრეტები: ლენინის და ტროცკის. პორტრეტები დიწერილია მაგარი ექსპრესიით და დინამივით.

ქართული პოეზიის განყოფილებას ხსნის ვალაქტიონ ტამიძის: „1917“. ეს არის გასენება იმ წუთების,

ცია“. არ შეიძლება არ დავთანხმო ავტორს ზოგიერთ დებულებებში. განსაკუთრებით არის აღსანიშნავი სახელწოდებები პოლიტიკის ვაგება: ხელოვნების ყველაზე დიდი იტყულს კარნახი და ღირებულებები. საინტერესოა ეს თემა საინსტიტუტო.

დეკლარაციულია ბ. გორდენიანის წერილი: „ოქტომბერი და მხატვრობა“. არ მომწონს მისივე სურათი „რევოლუცია“.

საყურადღებოა: წერილები ვ. ლენინის და ჩერნიავსკის: „ლენინის წერის მეთოდი“. ვ. ესტინოვი ცალკე წერილს უძღვანს ტროცკის მნიშვნელობას ოქტომბრის რევოლუციის დღეებში.

მ. ქორელის წერილში ბევრია წყალ-წყალა აღვსებო. მ. გოგობერიძის „მეცნიერება და რევოლუცია“ დაწერილია ერთდროით. ეჭვი არ არის ყველამ უნდა იწამოს, რომ „ფილოსოფია თავია საზოგადოების, გული-ი პრაქტიკაა“. პარტიული თვალსაზრისი არისა და არა ისე საზიანო, როგორც ხელოვნებასა და მეცნიერებაში.

ყურნალი სუფთად არის გამოცემული, შეიცავს 318 გვ. და ღირს 2 მან. 50 კაბ. **გ. ნ.**

სათეატრო მიმოხილვა

სანიტარულ განათლების თეატრში (ცენტრალური ქ. № 12). 25 ოქტომბ. განახლდა ქართულ წარმოდგენების მართვა. მოწვეული არიან: ბ. ვაყაშვილი, ვ. მინდიაშვილი, ვლ. არაბიძე, ანკარა, ბ. ასათიანი, ს. ილორელი, რომანოვ ქალიძე, ს. წერეთელი, მარკო, ანა მარქაროვი, ალექსიძე, გიგეშიძე და მირზაშვილი. დას ხელმძღვანელობს ბ. ვაყაშვილი, ს. მხატვრობა ნ. წილის ვაგე — ს. წერეთელი, თანაშემწე — ილორელი. სეზონი გაიხსნა ს. წერეთლის ახალ სანიტარული: „ზღვის სიღერა“, დრ. 2 მოქ. პროლოგ-ეპილოგი. 29 ოქტომ. დაიღვა ამავე ავტორის: „მონადირე“, დრ. 3 მოქ. პროლოგი. ორივე წარმოდგენა კარგად ჩაიარა. მზადდება ახალი სანიტარული მიქსები. სანიტარული თეატრს სათავეში უდგას ექიმი დ. ნაზარეტიანი, რომელიც დიდ დახმარებას უწევს დასს. სეზონის დამთავრების შემდეგ დასი გაემგზავრება პროვინციაში წარმოდგენების და ლექციარეფერატების მოსაწყობად. **მე-გარი**

დ. ხუბიშვილის სახელობის წყალსადენის კლუბში შაბათს, 25 ოქტომბერს, წარმოდგენილი იქნა „ხანაპირი“. ხანუშის როლს ასრულებდა ელ. ჩუკუბიშვილი, რომელმაც თავისი თანხილი თამაში ბევრი აცინა საზოგადოება. კარგნი იყვნენ — ანკარა (ქაბატუა), ყოჩიაშვილი — (სონა), ზოჯაგვი — მიკია, აკეთა — ანაშვილი. დასარჩინნი ხელს უწყობდნენ.

ამავე კლუბში ოთხშაბათს, 29 ოქტ., შესდგა მე ზურნების აზიური კონცერტი, რომელმაც მშენებარად ჩაიარა. საზოგადოება ნასიამოვნებია დაიშალა.

30 ოქტ., ხუთშაბათს, ახალგაზრ. სცენის მოყვარებთაგან წარმოდგენილი იქნა „მულ-ყარბი“, აზიური ოპერეტა. ცუდად ჩაიარა.

შაბათს, 1 ნოემბერს, ახალგაზრდა სცენის მოყვარებ-

თა დასისაგან წარმოდგენილი იქნა „არსენა“. კარგი იქნებოდა კლუბის ვაგენი ყურადღებას მიაქცევდნენ, თუ ვის ამოღებენ კლუბს წარმოდგენისთვის და არ შეაღებინებდნენ ხელოვნებას. **მთაძე.**

ლანჩხუთში დაწყებულია სახალხო სახლის აგება, სახალხო სახლის გეგმის მიხედვით. ამ დიდი შნობის დამთავრებამდე ადგილობრივმა მთავრობამ ავაცი ვერ უკრული სახლი, სადაც დროვამ-შეგებით მართავენ წარმოდგენებს. თეატრს განავებს გლებთა კომიტეტი, წარმოდგენები იმართება უფ სო ან დაკლებულ ფასებში. დრატულ წრეს ხელმძღვანელობს ე. ეზრაიელი. პირველი სანიმუში წარმოდგენა („სული“) ნ. შილაშვილის) დაიღვა 8 ოქტომბერს. წარმოდგენის დაწყებამდე მუშურ-გლებური თეატრის უდიდეს მნიშვნელობაზე და გლობა დაწყესულებათა თაოსნოის შესახებ მოხსენება გააკეთა დამ. გ.მ. წყერმა ანხ. კოკი ებრაძემ, რომელმაც სიტყვა — ლანჩხუთში პირველი გზიდავთ წარმოდგენას, რომელსაც სათავეში უდგას გლებური (ანხ. ირ. კუკულაძის მეთაურობით) და გვწამს მისი პირველი ნაბიჯი გამარჯვებით დაგვირგვინდებო. **ყურნუმა**

ქ. სამტრეიაში მე-3 მე ილორის უბანი კარგა მოზრდილია. აქ აოსებობს ჯვალაშვილის სახლობის მუშათა კლუბი, რომელსაც ჰყავს დრამ. წრე ვლ. გვიშაინის ხელმძღვანელობით. ოქტომბრის 19-ს მისი ხელმძღვანელობით წარმოდგენილი იქნა „გუმზინდელინი“.

„ქვალ სცენის მოყვარე“

ს. ქვიშხიის თეატრი გარეშა ერიო წლის წინეთ. მოწყობალებით სოფლის პირაბებში საუკეთესოდ უნდა ჩაითვალოს. მის ალორატინებაში დიდი ღვაწლი მიუძღვოდა ადგილობრივ კომუჯერდს და კომუჯერდს. დღეს აქ მიმდინარეობს დიდი მუშაობა: ხატკარმა ა. ციმაკორიძემ დახატა ტყის დეკორაცია, ფართოდება დარბაზი და სხ. მხატ. ირაკლი თოიძემ დახატა დარბაზი ფარდა; გადახალსდა დრამ. დასი და გამეორა. წინა და გამეორებში შედიან გლებები და ენერგიულად ეცილებიან საქმეს. ესენი არიან: პ. ლონდაძე, ე. გვირგვინი, ვ. ლონდაძე, მ. ქვიშხიძე, მ. სუთიაშვილი, ს. დარსაველიძე, ვ. ლონდაძე, ს. გამყვილიძე, პ. ჯაფარიძე, მარო დარსაველიძე, კატ. ყიფიანი, ბ. ქათველიშვილი, ს. სუთიაშვილი.

თეატრს აელა რეჟისორი, რაც დიდთა აფერხებს საქმეს. იმედია სათანადო ორგანიზები ამ გარემოებას ყუ-ადღებას მიაქცევენ. **სანდლი.**

საგარეჯოში ამ ზაფხულს მუშაობდა ოთხი დასი და თითქმის მოელი კერა, ორი დღის გამოკლებით, იმართებოდა წარმოდგენები. წინათ აქ ზ მთარშიც იმართებოდა წარმოდგენები, წელს კი სამამსო დასი აღარ არის; ამის მიზეზია ალ. ბუთიაშვილის (რეჟისორის) წყედან წასვლა. სამუშაოა, რომ ადგილობრივი საბჭო, თითქმის თეატრს კარგის თვალთ ვერ უყურებს, ს პირო ყურადღებას არ აქცევს. ნუ თუ არაგინა, რომ შეშვდოს დასის ხელმძღვანელობა. მიუტყვებელი უწყურადღებობა იმ თეატრისა, რომელსაც 50 წ. ისტორია აქვს. ამ. ზე უმძღვ.

ს. მთავარძე.

სოფ. ხაშში (გარე კახეთში) 400 კომლამდე მცხოვრებით, ბალ-ვენახებით შემოვლილი, მოწინავე სოფელს არ დ ესკავსებოდა, თუ რაპდენიემ ათეულა წლის წინეთ აქ არ ამართყოლიო თეატრის კელღები. დღემდის საზოგადოებრივი ურთოდლებეც თეატრზეა მიქცეული, მაგრამ შიუხედავით ასეთი ურთოდლებისა, დღეს თეატრი სასერველ დონეზე ვერა სდგას. არ გეახსოვს წარაუღში ასე დაცეული ყოფილიყოს. წინა წლებშო სცენა უფრო მდიდარი იყო, სკენის მოყარენიც ხალისიანად მუშაობდენ. 1923 წ. უფრო დ-მაქყოფილებელა მუშაობა იყო: ყოველ კვირა იღკმებოდა წარმოდგენები ადგილობრივი ძალების მიერ. რეპერტუარი: ნ. შიუჯაყვლის „სულელი“, აქვ (კვარლის „მათიყო“, შ. დალიანის „შენი ჭირიმე“ და სხ. საზოგადოება მუდამ ნასამოვეუბი რჩებოდა. 1924 წ. კი ზამირის სეზონი გეახსნა მხოლოდ ირ. ბოზუს „მშის მკვლელი“ ა; ამითვე დაიხუტა. შეეკეთებები: ეს რის ბრალა?—ინტრიგების. გარდა ამისა, თუ ვისმეს მუშაობის სურვილი აქვს, მასაც ემზინან სცენაზე გამოვლისა. რატომ?—იმითმ, რომ სცენა ძველია და ემზინათ არ ჩაწევს, დეკორაციები (მარტო ერთი ოთახი) თავზე არ დაეცეუ, ფარის ოთკი არ გაწვედეს და მოქმედების დროს ფარდა არ ჩამოვარდეს და სხ.

ჩენს თეატრს ესაკიროება გენახლება, მაგრამ მარტო სცენის მოყარენი ვერს გხდებდენ, თვისინი მკირე შემოსავლით, საჭიროა ხევა ძალების დახმარებაც. ხაშში ჰყავს შეფო,—ტუვლისის წყალ-სადენის მუშები, დაპირებულნიც არანა; სცენის მასალის მოგაწოდებთო, მაგრამ... სად არიან?

მ. ხაშშიშვილი.

სომხურ აკადემიურ სახელმ. დრამას წელს დიდი წინსვლა ეტკობა. წარმოდგენები, ყოველ ოთხშაბათს რუსეთელის თეატრში იმართება. 1924—25 წ. წ. სეზონი დაიწყო 29 ნომბ. ბრიონის პიესით „ლგერთების დაღუპვა“ დრ. მ. დ. სურ. თარგ. ვეგელანისა. შემდეგ დაიდგა შილერის „ილიქელმ ტელია“, ა. ლუნჩარსკის „Поджигатели“, თარგმ. პროლეტარეტ. აკოპ აკოპიანის, დ. დემირქიანის „მამაოცი ნახარი“ და სხ. წარმოდგენები კარგა შემუშავებული, დადგმაში შეტანილია ახალი შტრიხები, ეფექტები და სხ. თეატრი ყოველთვის სავსეა საზოგადოებით, რომელიც მსურვალ გულით ეგებება აღმსარებელთ. დასში შედიან:—ალხანანისა (სახალხო მსახიობი), ანნა-მელოქ, ასტლიკ ალსიანი, არუს, ბაბიან, გელსტიანი, გავროშ, გულაზიან, ერამიან, თოროსიანი, ხორენ, ჰარაჩიკ, მამაკონიან, მისურიანი, მარი, მარუთიანი, მოქორიანი, პაპაიკ, რშტუნი, სანამიანი, სარდარიანი, სირგენიანი, სოვიკ და ფადარიანი. რეჟისორები: 1 სტ. ქაფანაკიანი, მე 2-ე ის. ალიხანიანი. ტენიკური რეჟ. და მხატვარი გრ. შარბაზიანი, მხატვარი—ოვ. კარსლიანი. სცენარისტი—ა. პეტროსიანი, მოკარნახე გ. საპკიანი. წრეს თანამშრომლებენ აიარატუნის სტუდია, ორკესტრი და იმპროვიზატო გუნდი კარა ზაქარიანის ხელმძღვანელობით. ცეკვა—თ. ადამიანის, ჰ. ალიბეგიანის, მ. და თ. ლოსიციანების, ნ. სტეფანიანის, ნ. ოროღესკის და ოპერის მსახიობქალის თ. გურგენ-ბეგის მონაწილეობით.

სურენ ავჩიანი.

ს ა ხ ლ ო ვ ნ ე მ კ რ ო ნ ი ა

თ ე ა ტ რ ი.

„წითელ თეატრში“ მოკლე ხანში დიდდგმის ნ. ინასარიძის პიესა „გრიგალი“ ე. ვარიკის რეჟისორობით.

ქართული დრამის ხელონი საოპერო თეატრში ორშაბათს, 1 დეკემბ., „მსხვერპლი“—თ დიდი ამბით დაიწყო. აუარებულ საზოგადოება დაესწრო. მსახიობთა ახანავობის დამაუარებულ წვერთ—ნუ ჯ ჩხიძეს, ტაო აბაშიძეს, ელ. ჩერქეზიშვილს, ალ. ინედაშვილს, მ. ქიარელს. მ. გელოვანს და, საერთოდ, ყველას მსურვალე ტრუთი შეეგებნენ. ტრუთივე დაჯილდოვებს ვასო აბაშიძე, ალ. წუწუნავა და სხ. იყო ვარდუცაელების მირთმევეც, ზემი. იშვიათად გვინახავს თეატრში ამოდენა ხალხი და ასეთი აღკუთოვანება. წარმოდგენაში მონაწილეობდა რესპუბლიკის სახალხო მსახიობი ნ. გოციოტივე; ყველა აღმასრულებელთ თვისი ნიქიერი თამაშით წარუხოციკლი შთაბეჭდილება დასტოვეს.

ქუთაისის დრამ. დახმა აქარისტიანის მთავრობის ხელშეკრულებად დაუღო, რათა ბათომში ვერაში ორი წარმოდგენა გამართოს: ორშაბათს და სამშაბათს. პირველი წარმოდგენა გეიმართება დეკ. 15—16. დიდდგმის ა. შანთაშვილის პიესა „ლატავრა“ და ვერპარის „ორფორტი“.

ნ. გოციოტივის გასტროლები ქუთაისში დაიწყება დეკემბრის 25. მისი მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნება „მსხვერპლი“, „ტრატრედი“ და „ხანაშა“.

ალ. ახმეტელის რეჟისორობით ამ მოკლე ხანში ქუთაისში დიდდგმის „მითრახის პანაშვილი“.

ვალ. გუნია „ალოღმს“ თინამედროვე პირობათა მიხედულებათ აკეთებლ.

იუზა ზარდალიშვილის იუბილეს გასამართავად ქუთაისში უკვე შესდგა საიუბილეო კომისია. საპატიო თავიჯდ.—ქუთ. სამაზრო აღმასკომის თავმჯდ. დავით ლორთქიფანიძე. თავმჯდომარეებად: თეიმურაზ ქუმბურიძე და ვლია მახტაძე. ზემი გეიმართება 1925 წ. იანერის 10-ს (რა დღესაც იუბილიანი პირველად გამოვიდა სცენაზე). მოკლე ხანში მოვთავსებთ ი. ზარდალიშვილის ბიოგრაფიას.

ხილვისთვის სახალხო თეატრის შენობის საძირკველი ჩაყარა აღმ. თავმჯდ. ერ. ჩიგოგიძის თაოსნობით, რომლის ჩოხატურში გადაყვანის გამო შენება შეჩერდა. რას ეთკობენ?! სასურველია ანხ. ჩიგოგიძე თვისგან დაწყებულ სამკეს დაასრულებდეს.

მსუღრუნავში სახალხო სახლი მოკლე ხანში დასრულდება. ამ საქმის შთავარი მეთაურნი—ლადო სიხარულიძე და გრონა ცუცქვიტიძე ტუთილში იყვენ და დეკორატორი წაიყენეს დეკორაციების დასამატად.

სამტრედიის ცეკავზირის ძაფის სახვევ ქარხანაში პროდუკციების 3/4 ალ. ტაბიძის თაოსნობით შესდგა მომღერალთა გუნდი. მალე კონცერტი გეიმართება. განზარ-

ხულია წარმოდგენების მართვაზე. შექნილია საკირო ტა-
ნისამოსი. ქაზახანში მუშაობს 400-მდე ქალი და ჯაცი.

მთხოვჯის სახაზო სახლი დაიხურა. ამ ეპაშდ ზიგ-
ნითი მუშაობა სწარმოებებს.

ღრამბატშვნიანი.

ახალი პიესები დასწერეს: „რიკრაიე“ ალ. გარსე-
ვანიშვილმა. პიესაში დასურათებულია სოფლის ცხოვრე-
ბაჲ—პირველი ორი მოქმედება შეეხება რეაქციის უკა-
ნასკნელ ხანას, რესამე—განაღებულ ცხოვრების დასაწე-
ყისს. პიესის დაღმბ განუზრახავს მსახიობთა ამხანაგო-
ბას; 2) ნ. ინა არიქემ—„გრიგელ“ ღრამბ 4 მოქ. პრო-
ლოგიტ და ეპილოგიტ. მოწონებულია. დაღმბნილია მისი
გ მოცემა; 3) პ. ირეთელმა—„ნაღღვრა“ 4 მოქ. რევი-
ლიოციონური პიესა, იმეღმბა პოლიტგანის პიესათა
კრეტულში.

„ტყის ძმები“ პიესად გადაკეთთა თვით მოთხრობის
ავტორმა ა. ჟუჟისპირელმა და არა ს. რემონიმემ, რო-
გორც ვამოცხადებული გვიჩინდა.

ამხ. კობცეკომ დასწერა ახალი ორიგინალური
პიესა „კობის გასამართლება“ (Суд над Кобом) 3 მოქ.
საქართველოს მთავარაკეთა ცხოვრებიდან, სიმბოლიურ-
ფილოსოფიური სატირა.

მომხმობა.

მ.ჭკალის საბავშვო ლექსები იმეღმბა და ამ დღე-
ებში გამოეცა.

იონა ვაკელიის ახალი პიესა „ევროპა“ ცალკე წიგ-
ნად მოკლე ხანში გამოეცა.

პრადიკარულ მწერალთა კავშირის ორთფიერი
ორგანო „წითელი ოქტომბერი“ გამოეცა დეკემბრის 10-დან.
საქართველოს ბატონყმობის ფექტიური მასალები,
II—III ტ. შირ. ხულებნიშვილის რედაქტორობით გამოეცა.
ფასი 2 მან.

მ უ ს ი კ ბ.

აღმთავადეთის მემუხიყეთა პირველი გუნდი მე-
ორე წელიწადთა ტფილისში არსებობს და სასულიყო სა-
ღამოებბ მართავს კავკასიელ ხალხთა ძველ აშულ-მწე-
რალთა ნაწარმოებიდან. ხსენებული გუნდი ამ მოკლე ხან-
ში გაბართავს ბესიანს, ალ. კავკავაძის, ადგერბიჯანულ
აშულის ვაკილის, ჯეიანის და სხ საღამოებბს. გუნდს აქვს
ძველებური საკუთარი ტრანსამისი და სიმღერებს ძველ
აშულურ ჰანგულ ასრულებენ. გუნდს ხელმძღვანელობენ
დამსახურებელი მეთარე: არ. ქოთათევი, საქმეცა მწარ-
მოებელი—მ შარბათივი.

სამოსის ბარამუშ ბანათიღმბა.

ალ გარსევანიშვილი, ცნობილი წწიგონობარ-მასწავ-
ლებელი, ლექტორი და საზოგადო მოღვაწე ამ მოკლე
ხანში ტფილისში წაიკითხავს ლექციების მთელ რიგს.
პირველი ლექცია დასავლეთ ევროპის ლიტერატურიდან:
„საფრანგეთის მწერალ ქალის ფრაჲ ზანდის შემოქმედება
და მისი მსოფლიო მნიშ ნებობა“. ლექციის შემდგ გაი-
მართება კონცერტი. ამავე ლექციას წაიკითხავს აგრღვე
ქუთაისში, ბათუმში და სხვ.

ომის ინვაღიღმბა შორის სოცღალღვევის კომისარია
კ. ხომერკი თვითშრომის და კულტურულ მუშაობის
განაღმბას ყოველის ზმრიე ხელს უწყობს. ინვაღიღმბა
სახლში, № 3 (პლენარის პრ., აპოლის გვერდი), რომ-
ლის დისახლსია ელ. მისურაძე, ინვაღიღმბი გარდა
იმისა რომ საკუთარი შრომით სციღიღმბენ ლექცია პუ-
რის შექმნას, ხალხურ წიგნაკებს ბეღვანენ, თვითგანე-
თარებას მისღვეენ და სხ. კულტურულ მუშაობას ხელ-
მძღვანელობს თამარ ცერცვაძე. ნოემბრის 7-ს, ოქტომ-
ბრის დღესასწაულის აღსანიშნავად გამართულ ნაღმბზე
საკუთარი ხელოვნებაჲ გვიჩვენეს: ცალგვბ მოქრილი
საყურანი ვასილკარის სიმარჯვით ცეკვავდენ. მოწვეული
იყო ახალგაზრდა მ-მღერალთა გუნდი (სერ. ბერიძის
ლოტბარობთა—სეფ, მდივანი, არ. შენგელია, ვახ. ვაშა-
კიძე, ლ. ფრანგოშვილი, ვალ. შილაკაძე, ალ. ბერიძე).

ქორამბატშვნილი შემცღმისი ბასწორამბა

გ. ქ. წერილში „თეატრის განახლებისთვის“ მეორე
სვეტში კორამბატშვნილი შეცღმბა შეგვეპარა, დაბეღმდლია:
თეატრი ნამღვილი თეატრალური ხელოვნება იყო და სხ.;
უნდა იყოს: თეატრი ნამღვილი ცენტრალური ხელოვნება
იყო და სხ.

ამ ნომერში მოთავსებული ბიბლიოგრაფია შ. მუ-
რავიოვის (ჯინკველაშვილის) წიგნის შესახებ გასულია
სრულიად შემთხვევით და რედაქცია ამ აზრს არ იზიარებს.

ხელმძღვანელი: კოლგეია.

რედაქტორ-გამომცემელი: იოსებ იმეღმბაშვილი.

რუსთაველის თეატრი

სახელმწიფო ღრამბა. დასის შემადგენელია.

ქაღები: ამირეჯიბი ც., ანჯაფარიძე ვ., ბეგენიშვი-
ლი ს., გამრეკელი ბ., დავითაშვილი ნ., დონაური ე.,
შოთაძე ა., შავიშვილი ბ., წუწუნავა ც., ჭავჭავაძე თ.,
ჯავახიშვილი ნ.

ვაჟები: გოციბიძე ნიკო (რესპ. სახ. არტისტი), გვა-
რაძე ნ., დავითაშვილი გ., ვასაძე ა., ვარდოშვილი მ.,
კორიშვილი პ., ლორთქიფანიძე მ., მცავია დ., ყორყორლია-
ნი ა., სარიშვილი გ., დამაშვიძე შ., ჩხეიძე დ., ჩხეიძე
უ., ხორავა ვ., ჯეჟია ვ.

ახლად მოწვეულნი დასში ექსტერნი სტუდიელნი.

ქაღები: ალექსი-მესხიშვილი ნ., დოღიძე ნ., თო-
ფერუძე ვ., თუთბერიძე ა., კელია ეკ., მოველიშვილი მ.,
წულუკიძე თ., ჭიჭინაძე ხ.

ვაჟები: ბერაძე პ., ბერიანიშვილი მ., გოძიაშვილი გ.,
კანდელიძე პ., კობახიძე პ., მახლაკელიძე ა., მერულია
პ., სვანი ბ., სულაკაური ს., ქანთარია ია., ჩხეიძე შ.,
ხელია გ.

რეჟისორი ალ. ახმეტელი, რეჟისორის თანაშემწენი:
ალ გველგინი, დოღ ანათე, იგი პაპარიძე, მოკარ-
ნახე პ. აფხაიძე, პ. შორდანი, მხატვარი ირ. გამრეკელი.
მუსიკ. ნაწილის გაევე თამარ ვახვახიშვილი. სახმ.
ნაწილის გამევე მარჯანიშვილი:

ღრამბის გამევე დავით ჩხეიძე.